

1936

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 10

ASIA: _____

Roomassa olevan lähetystön raportti n:o 1.

Ministeri Artti

9/1 1936.

R O O M A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

1 / 140 P. L. D - 36.

KIRJELMÄ n:o 29.

R o o m a SSA 9 P: NÄ tammi KUUTA 19 36.

18/1 = 36.

VIITTAUS: N

..... P: NÄ KUUTA 19 P: TTY n:o

5 C10

VIITTAUS: D. U. M. / 19

Ulkoasiainministeriö

LLE

ASIA: Rooman-lähetystön raportti N:o 1.

Lähetystöllä on täten kunnia ohellisena Minis-
teriölle lähettää Suomen Roomassa olevan lähetystön
raportti N:o 1, jonka otsikkona on:

Ruotsin ambulanssin pommitus.

M. L.

R O O M A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 1.

R o o m a ssa 9 p:nätammi kuuta 1936.

3 / 140 Sal. D - 36.

13/11.36

Asia: Ruotsin ambulanssin pommitus.

5 C10

Roomassa on toistaiseksi tässä asiassa tapahtunut vain seuraavaa.

Uudenvuoden aattoiltana Ruotsin tšekäläinen lähettiläs sai sähkeen, jossa häntä kehoitettiin pyytämään Italian viranomaisilta tietoja siitä, mitä Abessiniasa oli ambulanssille tapahtunut. Ennenkuin hän ehti tehdä mitään, pyydettiin häntä uudenvuodenpäivän iltapuolella tulemaan alivaltios sihteeri Suvichin luo. Tämä kertoi hänelle omasta aloitteestaan sen selvityksen, että Roomassa toistaiseksi ei tiedetty mitään tapahtumasta. Hän lupasi hankkia tietoja kenraali Grazianin päämajasta.

T.k. 4. päivänä Sjöborg kävi toisen kerran Suvichin puheilla, mutta viimeainitulla ei vielääkään ollut entistä täsmällisempiä tietoja. Hän vain vakuutti mahdottomaksi, että hyökkäys oli ollut tahallinen. Kolmannen kerran Ruotsin lähettiläs kävi Suvichin puheilla 7. päivänä tällöin saattamassa hänen tietoonsa Tri Hylanderin raportin. Suvich tällöin merkitsi muistiin eräitä täsmällisiä seikkoja, joita oli Grazianilta kysyttävä tarkoituksella voida muodostaa kuva tapauksesta, ilkit yön tahallisuudesta y.m.s.

Toistaiseksi ei siis Ruotsin hallituksen puolesta ole teh-

JAKELUOHJE:

.....
.....
.....
.....

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksiministeriölle.
Ei ulkomaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

ty mitään esityksiä, vielä vähemmän protesteja.

Ruotsin lähettiläs olettaa, että hän lopuksi tulee saamaan tehtäväkseen esittää ainakin protestin. Hän piti myöskin selvänä, että italialaiset tulevat sen torjumaan useilla verukkeilla ja selittelyillä, joiden suhteen totuuden paljastaminen on oleva vaikeata, jos mahdollistakaan. Mitä sitte tehdään, sitä hän ei sanonut osaavansa aavistaa.

Toistaiseksi on, kuten sanottu, italialaisten kanta se, ettei hyökkäys ole voinut olla tahallinen vaan on tapahtunut erehdyksessä: joko ei ole huomattu Punaisen Ristin asemaa tai on sen läheisyydessä ollut sotilaallinen asema, tai on ambulanssimerkin väärinkäyttö Abessiniasa niin yleistä, ettei enää tiedetä, missä on sairaala, missä ei. Tulkoontässä yhteydessä kuitenkin mainituksi eräs italialaisille hankala seikka. Joulukuun 28 päivänä julkaisi Messagero Asmaran kirjeenvaihtajansa sähkeen, jossa kerrottiin italialaisten lentäjään kulkeneen yli Ruotsin Punaisen Ristin sairaalan, joka oli ollut "helposti tunnettavissa". Lentokoneiden lähestyessä henkilökunta oli kiivaasti heilutellut Ruotsin lippuja.

Italian lehdistö on osallistunut keskusteluun syytämällä Ruotsin, Pohjoismaiden ja yleensä pakotemaiden ylitse haukkumisien valtaavan ryöpyn. Ivallisesti puhutaan siitä, että loppujen lopuksi ruotsalaisia kuoli vain yksi! Pohjoismaita sanotaan "idioottimaisen eläinystävällisyyden" maiksi, joissa hellitään koiriakin, ja niinpä Ruotsikin lähetti ambulanssin avustamaan abessinialaisia. Tähän tyyliin!

Roomassa, tammikuun 9 päivänä 1936.

Stt.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 10

ASIA: _____

Rosmassa olevan lähetysten raportti n:o 2.

Ministeri Arth.

11/1 1936

R O O M A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 32.

R o o m a SSA 11 P:NÄ tammi KUUTA 19 36.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
4 / 140 Pal. N:o - 36		
1871-36	3	
5	C10	

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Rooman-lähetystön raportti N:o 2.

Lähetystöllä on täten kunnia ohellisena Ministeriölle lähettää Suomen Roomassa olevan Lähetystön raportti N:o 2, jonka otsikkona on:
Tilanne vuoden alussa.

Mt

ROOMA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. SALAINEN. Salainen.

RAPORTTI n:o 2.

4 / 140 Sal. 36.

ROOMAssa 11 p:nä tammi kuuta 1936. 15/1.36

Asia: Tilanne vuoden alussa.

5 C10

Joulu- ja vuodenvaihteen juhlien aiheuttamaa hiljaisuutta jatkuu, mutta saanee odottaa toiminnan poliittisella rintamalla jälleen elpyvän. Grandi on jo Lontoossa ollut pari kertaa kosketuksissa uuden ulkoministerin kanssa, eikä Sir Eric Drummond ollessaan lomallaan kotimaassaan voi olla vailla yhteyttä näihin keskusteluihin. Hänen odotetaan palaavan Roomaan ensi viikon torstain paikkeilla. Näyttää siltä että nyt ollaan vaiteliaampia: ehkä sen kokemuksen johdosta, joka saatiin Ranskan lehtien tarttumisesta Lavalin-Hoaren ehdotukseen.

Roomassa muuten yhä peittelemättömämmin tunnustetaan, että olisi hyväksytty mainittu ehdotus, elleivät sen laatijat olisi peräytyneet siitä.

Tilanne sotänäyttämöillä ei tunnu huolestuttavan Italian väestöä. Virallisesti on eilen iltapäivällä kirjeenvaihtajille peruutettu tieto, että Badoglio on pyytänyt lisäväkeä, mutta tosiseikka on, että sitä lähetetään. Italian yleisö näyttää suhtautuvan aivan levollisesti siihen, ettei kukaan oikeastaan tiedä, mitä rintamalla tapahtuu. Nähtävästi oletetaan että jotakin on tekeillä, ja Mussolinin äskeinen vakuutus, että sodassa sattuu aina pakosta toiminnan pysäyksiä, riittää italialai-

JAKELUOHJE:

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksiministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

sille. He nimittäin luottavat Mussoliniinsa. Marsalkka Badoglioon luotetaan myöskin, ja tämä luottamus ehkä vain lisääntyy siitä, että tiedetään hänen olleen alun pitäen Absesinian sotaretkeä vastaan. Hän on jo vuonna 1934 antanut sotilasviranomaisille epäävän lausunnon tällaisesta suunnitelmasta. Ja nyt, tultuaan määrätyksi sotatoimien ylimmäksi johtajaksi, on hän lähettänyt asianomaisille jäljennöksiä lausunnostaan peläten, niin selitetään, että se unohtuisi tai häviäisi. Tuntuu kuin oletettaisiin, että mies, joka siinä määrin on käsittänyt sotaretken vaikeudet, on oikea niitä voittamaan. Missään tapauksessa ei Italiassa vielä näy levottomuutta retken vuoksi. Uskotaan että Italia voi kestää nykyisiä pakotteita vielä ainakin puolen vuotta. Ja lisäksi on yleisesti vallalla se käsitys, että Saksa valmistautuu tulemaan avuksi. Pohjois-Italiaan väitetään Saksasta käsin leviävän lehtisiä, joissa kehoitetaan kestäämään, koska Saksa "on huhtikuussa valmis tulemaan avuksi". Juttu on varsin lapsellinen, mutta olen kuitenkin tavannut italialaisia, jotka vakuuttavat näitä lehtisiä nähneensä. Italian yleisö uskoo, että jos Saksa apunsa hinnaksi vaatii Itävallan, suostuu Mussolini siihenkin, jos pakko on.

Eräistä seikoista päättäen näyttää siltä kuin ulkomailla luultaisiin, että pakotteet ovat jo syösseet Italian onnettomuuden partaalle ja että elämä on täällä ehtinyt tulla perin raskaaksi. Jos tästä tehdään yleispoliittisia johtopäätöksiä, on syytä varoittaa harhaluulosta. Pakotteiden vaikutus ei näy Italian elämässä yleensä. Ravinnon puutetta

ei ole, kotimaisen teollisuuden tuotteita on runsaasti. Hinnat tietenkin nousseet, mutta väestön suuretn kerrosten tavallimpien ravintoaineitten vähemmän. Tuontitavarain tietysti suuresti. Missä määrin koetetaan edistää omillaan toimeentulemistä ja vähentää pakkoa ostaa ulkomaalaisella rahalla, ilmenee seuraavistakin numeroista. Paperijätteistä maksavat tehtaat nykyisin 600 liiraa tonnilta, mutta ulkomaalaisen selluloosan puntamääräiseksi hinnaksi tulee nykyisen virallisen kurssin mukaan noin 450 liiraa tonnilta. Tämä valaisee myöskin hintasuhteita sellaisilla aloilla, joilla ollaan ulkomaista riippuvaisia. Mutta tulee muistaa, että ei ainoastaan varsinainen sotateollisuus ole vilkkaassa toiminnassa vaan myöskin useat muut teollisuuden alat, mikä johtuu tuonnin korvaamisesta kotimaisella. Työväestö ei kärsi sotatilanteesta, talonpoika ei liioin entistä enemmän, sillä hänenkin tilaansa tulee pakostakin vaikuttamaan tuonnin keskeytyminen. Vain vientitavarain viljelijät, kuten sitruunain ja appelsiinien, kärsivät luonnollisesti, ja vakuutetaankin, että usein paikoin ei kannata korjata satoa. Teollisuus- ja liikemiespiirit eivät myöskään vielä kärsi muuta kuin pelosta, että heitä yhä enemmän verotetaan, mikä kylä synnyttää melkoista huolestumista, kuten olen ennen kertonut. Keskiluokka, virkamiehet y.m.s. kärsivät kieltämättä. Mutta niinhän on aina ja kaikkialla pulan syntyessä.

Kullan keräämisen tuloksista ei vielä ole näkynyt tietojaa. Yksityiseltä italialaiselta taholta - taloudellisia seikkoja kuitenkin hyvin tuntevalta - kuulin eilen, että keräyksen tuotto arvioidaan nyt noin 1,8 miljardiksi liiraksi. Yksityis-

ten ulkomailla olevat pääomat ja ulkomaiset arvopaperit on otettu valtion haltuun ja tästä kerrotaan saadun noin 2 miljardia liiraa. Täten pakkoluvutettujen rahasummien vastikkeeksi on annettu liiroja päivän kurssiin, mutta arvopaperien sijaan on luvattu valtionrahaston maksuosoituksia. Ulkomaisen tuonnin kehityksestä ei ole näkynyt tietoja, mutta ilmeisesti se on supistunut vain välttämättöimpiin raaka-aineisiin. Ainakin on raja-asemien liikenne tyrehtynyt, kuten esim. Sveitsin tšekäläinen lähetystö vakuuttaa. Saksan vienti Italiaan yksin antaa seillä vielä työtä, mutta sekin käsittää pääasiassa vain hiiliä. On siis joka tapauksessa syytä olla varovaisia enmustaessaan Italian pikaista taloudellista luhistumista. Tosin kyllä tiedän, että maksun saanti tänne myydyistä tavaroista on sangen mutkaista, mutta henkilöt, jotka siinä suhteessa täällä käytännöllisesti valvovat näitä asioita, ovat taipuvaisia luulemaan tämän johtuvan koneiston mutkallisuudesta ja virkavaltaisuudesta pikemmin kuin varojen puutteesta.

- : : -

En voi olla mainitsematta seuraavaa juttua, josta en kotimaan lehdissä ole nähnyt mitään. Rewiew of Rewiewsin joulukuun numerossa kerrottiin, että lokakuun 17. päivän aamuna klo 4 Laval keskusteli puhelimesta Mussolinin kanssa, joka tällöin ilmoitti hänelle, että, ellei Englanti 24 tunnin kuluessa toimeenpane rauhoittavia muutoksia Välimerellä olevan laivastonsa sijoitukseen nähden, Italia tekee hyökkäyksen sitä

vastaan Alexandrian lahdella. Seuraavana yönä 10 minuuttia vaille 4 aamulla, Sir Eric riensi ylös Palazzo Venezian portaita sopimaan asiasta. Ja pian senjälkeen ilmoitettiin, että Englanti siirtää Välimerelät joitakin laivoja ja Italia Libyasta yhden divisioonan. Tämä kummallinen tarina saattaa herättää kiinnostusta sikäli, kun on kysymyksessä selitys Englannin väitettyyn säikähtämiseen. Italian hyökkäysvoima perustuu 3000:een lentokoneeseen, joiden nopeus on 200-250 mailia ja jotka on rakennettu pommitus- ja torpeedokoneiksi, toistataan uuteen, pieneen ja nopeaan vedenalaiseen sekä 300:een n.s. merikelkkaan (sea-sled). Viimemainittuja kirjoittaja sanoo nimitettävän kirjaimilla M.A.S. (D'Annunzion lauseesta Memento audare semper: muista aina uskaltaa). Ne ovat pieniä alumiinista ja kevyestä puusta rakennettuja moottoriveneitä, joiden sopimuksenmukainen nopeus on 60 solmua, mutta ovat saavuttaneet 80 solmun nopeuden. Niiden miehistönä on kolme upseeria ja aseistuksena kaksi voimakasta torpedoa. Yksi ainoa kiväärinkuula tai äkillinen tuulenpuuska voi veneen tuhota, mutta yksi ainoa sen torpedoista voi tuhota suurimman sotalaivan. Miehistö on valittuja, kuolemaan vihkiytyneitä meriupseereja. Italian asema Välimerellä tekee tämän asean erittäin voimakkaaksi ja vaaralliseksi viholliselle. Kun maailman suurin sotalaiva H o o d kulki majesteettillisesti Alexandriaa kohti, kaksi MAS'ia sivuutti sen peränpuelelta menen etelään, ja vähän myöhemmin samat pikkuveneet sivuuttivat sen keulan puolelta matkalla pohjoiseen. Kirjoittaja selittää tällaisilla havainnoilla, miksi Englanti ei ole halukas kärjistämään tilan-

netta Välimerellä.

Miten näiden seikkain lienee. Italialaiselta taholta minulle selitetään, että MAS'it ovat olemassa, mutta niitä ei vielä kuukausi sitten ollut enempää kuin 25. Egyptiläiseltä taholta minulle eilen kerrottiin, että Egyptiin sijoitetaan englantilaisia joukkoja, Egyptin oman armeijan lisäksi, noin 55,000 miestä, siis ainakin sama määrä, mikä Italiassa tiettävästi vielä äskettäin oli Libyassa.

Roomassa, 11. p. tammik. 1936.

Atti.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 10

ASIA: _____

Roomassa olevan lähetystön raportti n:o 3.

Ministeri Ahti

15/1 1936.

R O O M A

SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 43.

R O O M a SSA 15 P:nä tammikuuta 1936.

VIITTAUS: _____ N

P:nä _____ KUUTA 19 _____ P:TTY _____ n:o _____

VIITTAUS: _____ D. U. M. _____ / _____ 19 _____

Ulkoasiainministeriö _____ LLE

ASIA: Rooman-lähetystön raportti N:o 3.

Lähetystöllä on täten kunnia ohellisena Ministeriölle lähettää Suomen Roomassa olevan lähetystön raportti N:o 3, jonka otsikkona on:

Ruotsin protesti.

Atti

R O O M A S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 3.

R o o m a s s a 15 p:nä tammi kuuta 1936.

5/140 Pal. S. - 36.

20/1-36

Asia: Ruotsin protesti.

5 C10

Eilen jätti Ruotsin tšekäläinen lähettiläs alivaltiosihtööri Suvichille Mussolinille osoitetun protestinootin Ruotsin ambulanssin pommituksen johdosta. Nootti on tänään julkaistu Ruotsissa ja on tietenkin Suomessa tunnettu. Se on Tukholmassa laadittu ranskaksi ja puhelimitse annettu tänne "joka pilkkua myöten". Ministeri Sjöborg luki sen ääneen Suvichille, joka oli lausautanut vain "jamais nous n'admettons ça" (emme sitä koskaan myönnä) tarkoittaen nähtävästi nootissa "allaymmärrettyä" syytöstä tahallisuudesta hyökkäyksestä ambulanssia vastaan.

Mikäli Sjöborgilta kuulin eräistä nootin ranskalaisista käänteistä, tuntuu se varovasti laaditulta ja hyvin harkitulta. Siinä ei hairahduta syyttämään italialaisia "tahallisuudesta", sillä sellainen syytös olisi tietenkin johtanut loppumattomiin selittelyihin ja tulkintoihin, sillä tällaisen teon "tahallisuutta" lienee vaikea todistaa. Mutta siinä sanottane Ruotsin hallituksen tulleen vakuutetuksi, että ambulanssi on joutunut suoranaisten hyökkäyksen kohteeksi (agression directe), ja sitä on kai italialaistenkin vaikea kieltää. Lisäksi esitetään tämän johdosta "muodollinen vastalause" ja vaaditaan tapauksen nopeaa selvittämistä ja että hyökkäys on tuomittava

JAKELUOHJE:

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksiministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

(on käytetty sanaa réprimée, jonka käännökseksi sana "rangaistava" olisi liian vahva).

Mikäli olen kuullut, on kenraali Grazianilta saapunut raportti tapauksesta. Siinä lienee puhuttu jotakin sumusta ja muista näkyväisyyttä häiritsevistä seikoista sekä selitetty, että tarkoitus oli kohdistaa hyökkäys sairaalan läheisyydessä (ehkä noin sadan metrin päässä) olleisiin aseistettuihin miehiin. Nämä kai kuitenkin ovat olleet vain sairaalan suojelusmiehistöä, joita ruotsalaisten mukaan lienee ollut seitsemän miestä. Yhdeksi syyksi hyökkäykseen selitetään vakoilijana vangitulta abessinialaiselta saatua kertomusta, että sairaalassa tai sen läheisyydessä oleskeli joitain päälliköitä. Nämä ovat ne selitykset, jotka toistaiseksi on italialaisten puolelta saatu.

On todennäköistä, että protesti on suuresti suuntuttava italialaisia, sillä tuskinpa fascismi vielä on kertaakaan saanut vastaanottaa muodollista protestia edes suurvalloilta. En muista tarkkaan eikä ole nyt tilaisuutta todeta, tehtiinkö fascismin alkuaikoina Korfun hyökkäyksen johdosta Kreikan taholta protestia, mutta senjälkeen sellaista täällä luullakseni ei ole luettu eikä kuultu.

Ministeri Sjöborgin kanssa oli puhetta siitä, mitä tulee tapahtumaan. Hän olettaa, ja täydellä syyllä, että Italian hallitus jyrkästi torjuu vastalauseen ja syytökset. Ei ole myöskään luultavaa, että se suostuu tekoa "reprimoidaan". Mitä Ruotsi sitte tekee? Se ehkä vaatii Italiaa Haagiin, mutta saa kielteisen vastauksen. Ja sitten? Pelkkä valittelu

sen johdosta, että hyökkäyksessä ruotsalaisia haavoittui ja yksi sai surmansa, ei kai enää voi Ruotsin hallitusta tyydyttää. Onko Kansainliiton Neuvosto saava tästä uuden riidan tutkittavakseen ?

Italialaista mentaliteettia kuvaavana tulkoon mainituksi, että kaikki italialaiset, ellei ota lukuun ilmettyjä fascismin vastustajia ja sellaisina yhä pysyviä, joiden kansa tapauksesta puhuu, hyväksyvät sairaalan ampumisen. Julkisuudessa olen nähnyt vain yhden viittauksen siihen, että on tapahtunut jotakin valitettavaa, nimittäin eräässä Giornale d'Italian pääkirjoituksessa, jossa sanottiin, että tapaus on "valitettava ja valitettu". Mutta tämäkin sanottiin ohimennen ja alkusoittona Ruotsin solvaamiselle. Todennäköisesti on lehdistössä alkava vielä kiukkuisempi Ruotsin haukkuminen. Eilinen l'Italie-lehti, itsessään kaikkea arvoa vailla oleva, julkaisi kirjoituksen, jonka tähän liitän pieneksi näytteeksi tšekäläisestä lehtityylistä.

-: :-

Käytän tilaisuutta mainitakseni, että Englannin asiainhoitajan eilen antaman ilmoituksen mukaan suurlähettilään Drummondin paluu Roomaan on lykkäytynyt. Hän saapuneen vasta helmikuun alussa.

-: :-

Edelleen mainitsen, että vaikka lehtikirjeenvaihtajille eilen ilmoitettiin olevan ratkaisematta, saapuko Italia Ge-

neve'iin Neuvoston ensi kokoukseen, on ulkoministeriön yksityisistä ilmoituksista päättäen varmaa, että Italia ei jää pois Suvichin sanoista päättäen ei Italian hallitus myöskään aikone vastustaa, jos ehdotetaan, että K.L. lähettäisi tutkijakunnan ottamaan selkoa, miten sotaa käydään. Mutta jos tämän tutkijakunnan tehtävä ajateltaisiin niin laajaksi, että se samalla ottaisi selkoa, ovatko Italian hallituksen Geneve'issä aikanaan esittämät syytökset Abessinian olojen kurjuudesta oikeat - tällaisen tehtävän suorittaminen lienee Ranskan suurlähettilään Chambrunin ajatus - niin on vähemmän varmaa, että Italian hallitus ymmärtäisi sen tärkeyttä.

Roomassa, 15. p. tammik. 1936.

"L'Italie."
15. I. 1936.

Epître aux Suédois

Il est peu de choses aussi écarantes et comiques à la fois que le charivari qu'on vous a presque contraints de mener autour du prétendu massacre de neuf médecins de votre Croix-Rouge, pendant notre bombardement aérien de représailles à Dolo.

Vous avez accepté avec une rare complaisance de répandre à ce sujet les plus odieuses contre-vérités dans un but que vous savez intéressé, et très vilainement intéressé!...

Les naïfs qui vous considéraient comme un peuple sérieux, probe, loyal, ami de la justice et de la paix, craignent de subir une amère désillusion: Vous avez prouvé d'être diamétralement l'opposé de ce qu'on vous estimait.

Examinons les faits.

D'abord, vos neuf morts se réduisent à un médecin et un infirmier blessés. Vous vous affirmez ainsi d'incomparables éleveurs de canards.

Ensuite, est-il admissible que vous entreteniez en Abyssinie un nombre tel d'esculapes de la Croix Rouge, qui vous permette d'en parquer jusqu'à neuf dans une seule ambulance! Ne vous apercevez-vous donc pas que la blague est, pour le moins, grotesque!

Puis encore, vous qui vous émeuez si promptement à la simple évocation de victimes imaginaires, comment justifiez-vous votre totale indifférence devant la violation du droit sacré d'un prisonnier de guerre auquel on tranche la tête sous les regards impassibles de vos compatriotes de la Croix-Rouge? Seriez-vous aussi sanguinaires que les brutes enrôlées dans l'armée du Négus?

Et maintenant nous indiquerons vous le motif qui vous a poussés à sortir de la stricte neutralité que vous auriez dû observer vis-à-vis des deux belligérants? Pourquoi vous êtes-vous mis volontairement au service de l'un de ceux-ci? Un geste pareil ne s'explique que par une préférence marquée à l'égard des Ethiopiens. Vous n'éprouvez de commisération que pour les blessés de couleur; les blancs vous laissent froids. N'est-ce pas? En dépit de votre appartenance au bloc ethnique indo-européen, vous vous sentez, au fond de l'âme, plus frères des nègres que des Italiens: Question d'affinités mentales, de "business" ou de zèle ultragénévois. Puisqu'il vous fallait coûte que coûte assister vos noirs sur les champs de bataille, il vous fallait aussi ne pas oublier que les principes de la neutralité ou, à défaut de celle-ci, de la courtoisie internationale, vous obligeraient à offrir simultanément cette assistance aux Abyssins et à nous. Il est probable, voire certain, que nous aurions décliné votre offre, la Croix-Rouge italienne suffisant aux besoins de notre corps expéditionnaire en

Afrique Orientale; mais il n'empêche que les convenances vous imposaient de la faire quand même, cette offre, que nous aurions fort appréciée, sans doute. Ne l'ayant pas faite, vous preniez en quelque sorte position contre nous, en faveur de notre ennemi; vous vous solidarisez avec lui; vous nous déclariez — quoique de manière tacite — la guerre. Or la guerre implique des risques. Telle est, d'ailleurs, l'opinion universelle et, en particulier, celle que votre général Virgin n'a point hésité à exprimer, avec une franchise toute militaire, sur le cas de l'ambulance suédoise à Dolo.

Alors, de quoi vous plaignez-vous? Les adversaires ne se combattent pas précisément à coup de pralines ou de fondants. Vos alliés Ethiopiens nous envoient — vous le savez trop bien — des balles dum-dum de fabrication anglaise et de provenance anglaise. Vos médecins de la Croix-Rouge ne se sont pourtant pas opposés à cette monstruosité. De même, ils n'ont ni empêché, ni condamné, ni déploré la décapitation du lieutenant Mimiti. Et vous auriez prétendu qu'à cause de la présence de ces médecins dans le camp des anthropophages, nos aviateurs se fussent abstenus de venger leur camarade aussi abominablement assassiné? Allons, ce serait du cynisme!

Encore un mot: Si vos médecins de la Croix-Rouge, à Dolo, étaient un tant soit peu conscients de leur dignité personnelle, que n'ont-ils essayé d'empêcher l'horrible supplice dont il s'agit? Se trouvaient-ils dans l'impossibilité d'obtenir ce qu'exigeaient la pitié, l'honneur, les conventions internationales? — Il leur restait un devoir impérieux à remplir, leur devoir de civilisés: S'éloigner aussitôt de la horde des cannibales! Ils auraient ainsi sauvé leur dignité personnelle et échappé au fâcheux accident que nous sommes, à la rigueur, les premiers à regretter.

Enfin, la presse sanctionniste annonce que votre délégation à Genève, cédant aux désirs hystériques de Sir Anthony Eden, va réclamer à cor et à cri l'embargo sur le pétrole.

Voilà qui dépasse les limites de la plus sinistre bouffonnerie: Un gouvernement foncièrement socialiste, comme le vôtre, s'improvisant le champion de l'impérialisme britannique contre les revendications prolétariennes de l'Italie! Et dire que, de 1914 à 1918, vous souteniez sous cape le parti de l'Allemagne contre cette même "perfide Albion" que vous secondez aujourd'hui avec tant de ferveur attendrie!

Non, décidément, vous êtes — ainsi que nous le constatons au début de ces lignes — l'opposé d'un peuple sérieux, probe, loyal, ami de la justice et de la paix.

VINDEK

L'ité
te.
rap
W23

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 10

ASIA:

Roomassa olevan lähetystön raportti n:o 4.

Ministeri Artti

1/2 1936.

R o o m a SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 95.

R o o m a SSA 1 P:NÄ helmi KUUTA 1936.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Rooman-lähetysten raportti N:o 4.

Lähetystöllä on täten kunnia ohellisena Ministeriölle lähettää Suomen Roomassa olevan Lähetysten raportti N:o 4, jonka otsikkona on:

"Kuolleessa kohdassa".

M. L.

R O O M A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 4.

R o o m a ssa 1 p:nä helmi kuuta 1936.

6 140 Val. D -76.

Asia: "Kuolleessa kohdassa".

572.76

3

AST

5 C10

Rooman poliittisissa piireissä dementoidaan nyttemmin kaikki huhut siitä, että Belgian kuninkaalla olisi tai olisi koskaan ollutkaan saatuna tai otettuna tehtävänä koettaa välittää Englannin ja Italian välillä. Dementia kiertää nimenomaan tšekäläisen diplomaattikunnan keskuudessa. On helppo ymmärtää, ettei tämä peruutus poista sitä mahdollisuutta, mistä minulla tietenkään ei ole varmuutta puoleen eikä toiseen, että hän kuitenkin on yrittänyt. Kuninkaan epäonnistumista ei voitaisikaan myöntää.

Sensijaan on ehkä enemmän syytä luottaa siihen dementiaan, joka myöskin kiertää Roomassa vakuuttaen, ettei paavinstuin ole yrittänyt välittää. Paavi harrastaa sydämestään Abessinian riidan rauhallista ratkaisua, vakuutetaan, mutta ei pidä mahdollisena koettaakaan suoranaisesti tätä ratkaisua edistää.

Tšekäläisen käsityksen mukaan ei nykyisin ole käynnissä mitään keskusteluja eikä neuvotteluja ratkaisusta. Luonnollista muuten Englannin hallitsijanvaihdoksen ja Ranskan hallitusvaihdoksen aikoina. Abessinian kysymys on siis kuolleessa kohdassa. Kun Sir Eric Drummond kuninkaansa kuoleman johdosta riensi

JAKELUOHJE:

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksiministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Roomaan odotettua pitemmäksi jatkuneelta lomaltaan, kertoi hän surujumalanpalveluksen antaneen hänelle tervetulleen aiheen käydä Mussolinin luona kiittämässä osanotosta, sillä muuten hänellä ei olisi ollut mitään sanottavaa Mussolinille käynnillä, jota hän kuitenkin ei olisi voinut jättää tekemättä.

Niinhyvin Sir Ericille kuin Chambrunille on Mussolini muuten esittänyt Italian kannan nykytilanteesta seuraavasti : sanktsiot eivät Italiaa erikoisemmin haittaa, eikä edes niiden laajentamisella polttoöljyjä ja hiiliä koskeviksi ole käytännöllistä merkitystä; laajentamisella olisi kuitenkin moraalinen merkitys, ja tämän vuoksi Italian hallitus toivoo, ettei pakoteruuvia kiristetä. Tämän saman kannan on muuten Grandi Lontoossa eilen (tai ehkä jo torstaina) esittänyt Edenille, väitetään. Mitä pakotteiden laajennuksen moraaliseen merkitykseen tulee, on Mussolini ilmeisesti ajatellut sen vaikutusta mielipiteeseen Italiassa mutta myöskin, että se jossakin määrin kiihoittaisi mielialaa Abessiniasa, etupäässä kuitenkin edellistä.

Mitä polttoöljypakotteisiin tulee, ei Rooman diplomaattikunta usko niihin ainakaan pariin kuukauteen jouduttavan. Tämä vakaumus on täällä Romanian lähettiläällä ja Venäjän suurlähettiläällä, mikäli he vakuuttivat ennen lähtöään, edellinen vuoristoon talviurheilemaan ja jälkimäinen käymään Moskovassa. Tätä mielipidettä he perustelevat lähinnä sillä, että Yhdysvallat tuskin saadaan näitä pakotteita missään muodossa noudattamaan tai avustamaan. Toiseksi sillä, että näillä pakotteilla ei todellakaan olisi käytännöllistä merkitystä enem-

pää kuin hiilipakoitteillakaan, sillä Italian varastojen lasketaan riittävän 8-10 kuukaudeksi. Hiiliä on niin paljon, että äskettäin on kieltäydytty tekemästä uusia sopimuksia tšekko-slovakialaisten myyjäin kanssa. Hiiliä ostetaan jatkuvasti myöskin Englannista. Öljyvarastot ovat myöskin täynnä. Varmoja tietoja näistä seikoista on mahdoton saada, sillä pakotteiden alusta saakka Italiassa ei julaista muita tilastoja kuin väestöä koskevia.

Roomassa ollaan sitä mieltä, että jos lähiaikana olisi päästävä alkamaan edes neuvotteluja tilanteen selvittämisestä, aloitteen olisi tultava joko Genevistä tai Addis Abebasta. Italialaisella taholla ilmeisesti pidetään mahdollisena, että Abessinian pääkaupungistakin voi tulla tällainen aloite, ja siinä suhteessa luotetaan salaiseen toimintaan Abessiniasa ehkä enemmän kuin aseisiin. Väitetään löydetyn uusi mies jatkamaan Franchettin toimintaa, joka, kuten olen ennen maininnut, keskeytyi Egyptissä salaperäisissä oloissa tapahtuneeseen lento-onnettomuuteen. Uuden italialaisen "Lawrence" in (della Porta ?) väitetään olevan täydessä toiminnassa runsain pääomin varustetuna yllyttämässä abessinialaisia kapinaan, ja tästä toiminnasta katsotaan niiden viimeaikoina Italian lehdissä yhä useammin ilmenevien uutisten aiheutuneen, jotka kertovat kapinoista ei vain "vanhaan Abessiniaan" kuuluvassa Goggiamissa vaan nyttemmin varsinkin Arussien joukossa, maakunnassa, jonka Addis Abeba alisti valtaansa niin myöhään kuin 1895 kuukautoista vuoden taistelun jälkeen ja jonka rajojen läheisyyteen italialaiset joukot ovat päässeet Grazianin etenemisen kautta Neghellin suunnalle.

Roomassa, 1 p. helmikuuta 1936.

Atti.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 10

ASIA:

Roomassa olevan lähetystön raportti n:o 5.

Ministeri Antti

4/2 1936

R O O M A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 116.

R o o m a 11 helmi 36. 17/2-36

SSA P:NA KUUTA 19

VIITTAUS: N

..... P:NA KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Rooman-lähetystön raportti N:o 5.

Lähetystöllä on täten kunnia ohellisena Ministeriölle lähettää Suomen Roomassa olevan lähetystön raportti N:o 5, jonka otsikkona on:

Keskustelu Ruotsin Abessinianambulanssista.

Atte

R O O M A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 5.

R o o m a ssa 11 p:nä helmi kuuta 1936.

7 140 Sal. 36

17/2-36

Asia: Keskustelu Ruotsin

Abessinianambulanssista.

5 C/10

Keskustelu itse pääasiasta, ambulanssin pommittamisesta Dolon lähellä Abessinian etelärintamalla, ei ole vielä päättynyt. Italialaiset ovat Ruotsin hallituksen ensimmäiseen noottiin antamassaan vastauksessa kieltäneet senkin ruotsalaisten taholta esitetyn väitteen, että ambulanssiin on kohdistettu suoranainen hyökkäys.

Tämän jälkeen on, kuten tunnettu, saatu Punaisen Ristin kansainvälisen komitean Abessiniasa olevan valtuutetun lausunto asiassa, ja se tukee ruotsalaista kantaa. Myöskin muut Ruotsin taholta toimeenpannut lisätutkimukset ovat vahvistaneet heidän aikaisempia väitteitään. Italialaiset eivät ole antaneet uusia selvityksiä niiden lisäksi, joista olen ennen tiedoittanut.

Odotettaessa asian jatkokäsittelyä on sattunut uusi välikohtaus, se nimittäin, että kenraali Grazianin aloitettua äkillinen etenemisensä etelärintamalla, hänen joukkonsa haltuun jäi Ruotsin ambulanssin koko kalusto. Ambulanssin jäsenet olivat pelastautuneet, mutta voimatta pelastaa kalustoaan. Tällöin tavattiin ambulanssin autoista joukko kiväärinpatruunia, ilmoitusten mukaan lähes kolmekymmentä laatikkoa. Italialaiset ovat

JAKELUOHJE:

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksiministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

tästä tehneet sen johtopäätöksen, että Punaisen Ristin merkkiä oli todellakin väärinkäytetty. Tästä seikasta on Ministeri Sjöborgilla täällä ollut useita keskusteluja alivaltiosihteeri Suvichin kanssa, mutta mihinkään tulokseen ei ole päästy. Ruotsin taholta lienee vedottu siihen, että Kans. väl. sopimus myöntää ambulanssille oikeuden pitää omaksi turvakseen jonkun määrän ampuma-aseita. Sen lisäksi on kuitenkin myönnetty, ettei ruotsalaisilla todella ollut hallussaan niin suuria määriä ammuksia kuin väitetään autoista löytyneen. Täten on ilmeistä, että abessinialaiset ovat ambulanssin miehistön jätettyä autonsa, käyttäneet niitä omiin tarkoituksiinsa, ehkä kuljettaakseen pois eräitä ammusmääriä. On myöskin huomautettu, ettei autoihin maalattuja punaisia ristin merkkejä ollut helppo kädenkäänteessä poistaa. Autojen väärinkäyttö ei siis ole, niin ruotsalaiset väittävät, ollut ambulanssin miehistön syytä. Mitään suoranaisia väitteitä tähän suuntaan ei italialaiselta viralliselta taholta ole tietävästi vielä ainakaan tehtykään. Sitävastoin on kyllä lehdistössä viitailtu siihen, että ambulanssin henkilökunnan olisi pitänyt jäädä pitämään huolta kalustostaan (siis uuden pommituksen vaaraan alistuenkin).

Ministeri Sjöborg olettaa piakkoin saavansa määräyksen uudestaan kääntyä Italian hallituksen puoleen asiassa. Positiivista tulosta hän ei odota eikä toivo. Hänen oletuksensa mukaan on todennäköisintä, että koko välikohtaus jätetään Punaisen Ristin kansainvälisen komitean käsiteltäväksi.

Roomassa, 11. päivänä helmikuuta 1936.

Atti.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 10

ASIA: _____

Roomasta olevan lähetyksen raportti n:o 6.

Ministeri Antti

4/2 1936

R O O M A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 135.

8 141 Lal. 36.

R o o m a SSA 11 P.NÄ helmi KUUTA 19 36.

17/2 - 36 3

VIITTAUS: N

..... P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

5 C10

VIITTAUS: D. U. M. / 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Rooman-lähetysten raportti N:o 6.

Lähetystöllä on täten kunnia ohellisena Ministeriölle lähettää Suomen Roomassa olevan Lähetysten raportti N.6, jonka otsikkona on:

Heikkeneekö kiinnostus Abessinian sotaan ?

Atte

R O O M A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 6.

R o o m a ssa 11 p:nä helmi kuuta 1936. 8 191 Sal. 36

Asia: Heikkeneekö kiinnostus

Abessinian sotaan?

17/2-36

5 C10

Tuntuu siltä kuin kiinnostus Abessinian sotaan heikkeni Italiassakin eikä vain Euroopassa. Tämä ei tietysti merkitse sitä, että seikkailusta vastuunalaiset tätä heikkenemistä tunsivat, sillä heillä on liian paljon pelissä. Mutta sitä mukaa kun sodan Euroopaan leviämisen uhka on vähentynyt, sitä mukaa on yleisö Italiassa tullut välinpitämättömämmäksi. Toinen ilmiö, joka alkaa haahmottua, on lisääntyvä toivo Abessinian selkkauksen päättymisestä.

Italialaiset poliittiset piirit väittävät tilanteen huomattavasti parantuneen viimeisinä päivinä. Mihin he tämän käsityksensä perustavat, ei ole vielä selvillä. Osaksi tietenkin siihen, että polttoöljypakotteita ei näytä olevan syytä pelätä. Samassa määrässä kun näiden mahdollisuus on loitonnut, on täällä alettu selvemmin lausua, että niiden voimaansaattaminen olisi johtanut Italian eroamaan Genevestä. Tätä vakuutettiin minulle eilen Palazzo Ghigissä huomauttamalla, miten yleismaailmallinen tilanne olisi huonontunut, jos öljypakotteet tulisivat voimaan saattaen Italian asettumaan niiden suurten maiden joukkoon, jotka Kansainliitosta eroamalla ovat saavuttaneet "täyden toimintavapauden". Mahdollistahan on, että Italia olisi siten

JAKELUOHJE:

.....
.....
.....

Jakeluohjemalleja:

- Tavallinen.
- Tavallinen ja lisäksiministeriölle.
- Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.
- Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

menetellyt, mutta varmana en sitä pidä.

Tilannetta selventääkseen ja Englantia rauhoittaakseen on Mussolini viime aikoina alkanut yhä jyrkemmin julistaa sellaista, mistä koko maailma on ollut ennakoita vakuutettu, että nimittäin olisi hullua italialaisten hyökätä Englannin merivoimain kimppuun. Tästä hän nyt tekee johtopäätöksen, että Italia ei sellaiseen hulluuteen lähde. Hän on tehnyt sen eräässäkin tapauksessa hänelle varsin ominaisella tavalla. Tšhekkoslovakian lähettiläs kävi taannoin hänen luonaan antamassa rauhoittavia selityksiä Schuschniggin Pragissa käynnin johdosta. Läsänä oli myöskin alivaltiosihtööri Suvich: Äkkiä Mussolini nousi tuoliltaan ja alkoi kävellä huoneessaan sekä lausua harvaksen: Näytänkö minä hullulta? Näytänkö minä idiootilta? Miten voidaan olettaa, että minä hyökkäisin maailman suurimman merivallan laivaston kimppuun nyt juuri, kun itse käyn sotaa Afrikassa? - Tämänkin hänen vakuutuksensa on tietysti käsitettävä sen tosi-seikan valossa, että Englannin suhtautuminen Abessinian selkkaukseen on käynyt varovaisemmaksi. Epätoivoisten tekojen uhka on luonnollisesti aina taustalla, sillä fascistien mielialaa ei pidä unohtaa. Kuitenkin koettavat niitä välttää niin kauan kuin mahdollista. Ja nyt käsitetään täällä, että Lontoo on muuttanut "järkevämmäksi". Tätä sanaa juuri käytettiin eilen Palazzo Ghigissä, kun oli puhe Eäenin nykyisestä menettelytavasta.

Tämäntapaisia julistuksia Mussolini ei kuitenkaan päästä julkisuuteen. T.K. 1. päivänä julkaisi Mussolinin lehti Popolo d'Italia kirjoituksen, jonka heti kaikki Italian lehdet jäljen-

sivät ja joka siis tämän seikan kautta osoitettiin Mussolinista itsestään lähteneeksi. Sen muotokin kantoi hänen leimaansa. Se oli "vetoaminen Euroopan ylioppilaihin". Siinä sanottiin, että Eurooppa yhä horjuu pakotteiden luisuvalla tielä, jonka päässä on sota; että "verta janoavat politikoitsijat on naulattava vastuunalaisuutensa seinään"; "jos pakotteita laajennetaan, jos annetaan imperialistien ja verenhimoisten liittoutuneitten saatanallisen painostuksen voittaa, niin Eurooppa pakosta kulkee kohti kaikkien aikojen kamalinta ja epäoikeudenmukaisinta sotaa". Kirjoituksessa vakuutetaan yhä, ettei Italia tahdo sotaa vaan turvallisuutta Afrikassa ja rauhaa Euroopassa. Tarkoituksena oli kehoittaa Euroopan nuorisoa varomaan joutumasta sotaan, jota juuri se saa käydä, koska politikoitsijat eivät sitä käy. Siis yllätys ulkomaiden nuorisolle toimimaan hallituksiansa vastaan. Että tämä kapinayllätys on Mussolinin, siitä ei ole epäilystä. Ruotsin tšekäläinen lähettiläs äskettäin keskustellessaan Suvichin kanssa ambulanssistaan otti kirjoituksen puheeksi huomauttaen, että se on Mussolinin kirjoittama. Suvich kielsi tämän. Kun Sjöborg siihen huomautti hänen hallitustaan tietysti kiinnostavan tietää, ettei kirjoitus ole Mussolinin, ja aikovansa siitä sähköttää, kielsi Suvich sähköttämästä, koska kirjoituksen alkuperä on "sanomalehtisalaisuus". Oikeassa oli argatenkin Ranskan suurlähettiläs huomauttaessaan: on epäilemättä oikein, ettei Mussolini ole sitä kirjoittanut: hän on sen sanellut.

Virallisissa piireissä vakuutetaan, ettei mitään neuvotteluja nyt käydä, vaikka kosketusta ylläpidetään Parisissa

ja Lontoossa. Myönnetään myöskin suoraan, että tilanteen avain on tällä haavaa Addis Abebassa. Vain sieltä voi tulla aloite, joka voisi johtaa selkkauksen "sovinnolliseen" lopettamiseen. Epäilemätöntä on myös, että sielläpäin koetetaan nyt toimia Grazianin hyökkäyksellä, joka saattaa Addis Abeban pommituksen uhan alaiseksi, yllytyksellä kapinoihin Abessinian alueella, ehkäpä myös rahalla ja uhkauksilla ja lupauksilla. Minulle sanottiin virallisessa paikassa: olemme ehkä tehneet poliittisia erehdyksiä, niitä on tehty myös Geneve'issä ja Addis Abebassa; jos voimme kuitata erehdykset ja sopia, olisi se nyt toivottavaa; Italia ei varmaankaan tule olemaan mahdollomalla kannalla, jos sen oikeutetut toivomukset ja tarpeet otetaan huomioon ja tyydytetään. - Luulen, että tämä kuvastaa tilannetta nykyisin. Tietysti voi sanoa, että sama kanta on Italialla ollut alusta saakka, mutta todellisuuudessa on tullut pieni vivahdus lisää: entistä suurempi toivomus ja tarve Abessinian selkkauksen lopettamiseen.

On vielä huomattavissa, että Italia koettaa vaikuttaa Englantiin ja Ranskaan kieltäytymällä kiinnostumasta niihin kysymyksiin, jotka tällä hetkellä askarruttavat suurvaltoja Euroopassa ja Aasiassa. Ei enää selitetä, että Italia on joka tapauksessa valmis ja kyllin voimakas sanomaan sanansa Euroopan kysymyksissä Abessinian selkkauksen uhallakin, kuten sodan alkuaikoina vielä saimme yllin kyllin kuulla. Nyt julistetaan: kaikki muu on meille yhdentekevää. Tarkoitus on ilmeinen: on herätettävä toisista kysymyksistä huolestuneissa halu saada Italia jälleen ottamaan osaa Euroopan ja muun maailman kysymys-

ten käsittelyyn.

Varma on, että Italia ei ole mielissään siitä, että maailman kiinnostus Abessinian seikkailuun on tällä hetkellä lamautunut. Italia on pakotettu alkamaan varustautua kestämään asemissaan sadekauden ja jatkamaan, mikäli mahdollista, sen jälkeen. Sen rahlliselle ja taloudelliselle asemalle olisi epäilemättä onnetonta joutua toisten syrjään jättämänä hyljälleen vuotamaan vertansa kuiviin Abessinian erämaissa ja vuoristojen rinteillä ja nähdä muiden järjestelevän tärkeitä kysymyksiä ilman Italiaa. Mutta tämä mahdollisuus olisi Italian pitänyt alusta alkaen ottaa lukuun.

Roomassa, 11. päivänä helmikuuta 1936.

Atti.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5. -

OSASTO: C₁₀.

ASIA: _____

Pöytäkirja olevan lähetysten raportti n:o 7.
Ministeri Artti.

12/3 1936.

R O O M A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 249.

R o o m a SSA 12 P:NÄ maaliskuu KUUTA 1936.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

Ulkosasiainministeriö

LLE

ASIA: Saksan astuttua näyttämölle.

Lähetystöllä on täten kunnia ohellisena Ministeriölle lähettää Suomen Roomassa olevan lähetystön raportti N:o 7, jonka otsikkona on:

Saksan astuttua näyttämölle.

Atte.

R O O M A

SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 7.

R o o m a s s a 12 p:nä maalisk. kuuta 1936.

9 141 las.

36

17/3.36

Asia: Saksan astuttua näyttämöl-le.

5 P/10

Ateenassa käyntini aikana yleispoliittinen tilanne kehittyi nopeasti ja varsin odottamattomia käännteitä kohti. Aluksi keskittyi huomio siihen, että Keski-Euroopan kysymyksiä selvitelyä alettiin eri tahoilla haahmoitella osaksi tarkoittaen (Hodzan suunnitelmat) jättää Italia pois laskuista. Itävallan valtiomiesten lukuisat retket - Praagiin, Lontooseen, Pariisiin - olivat oireellisia. Kehitys näytti johtavan siihen Italian eristämiseen ja jättämiseen huolehtimaan Abessinian selkkauksesta, johon viime raportissani viittasin. Mussolinin tämä ei kuitenkaan miellyttänyt ja hän alotti myös kiihkeän poliittisen toiminnan. Itävallan ulkoministeri Berger Waldenegg sai ensiksi saapua tekemään selkoa puuhistaan. Hän ilmoitti tulevansa levähdysmatkalle Firenzeen ja antoi tietää mielellään tapaavansa siellä Suvichin, jos tälle sopisi tulla. Kohtaus tapahtui. Ruhtinas Starhemberg vähän myöhemmin tunsu tarvetta lähteä lepäämään Sisiliaan, hän viivähti Roomassa, jossa häntä juhlittiin kovasti. Ja samoihin aikoihin ilmoitettiin, että t.k. 18-22 päivinä tulevat sekä itävaltalaiset että unkarilaiset korkeat valtiomiehet Roomaan. Kaikella tällä oli tarkoituksena osoittaa, että Italia päättävästi jatkaa Rooman pöytäkirjain määräämää yhteistyötä Itä-

JAKELUOHJE:

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksiministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

vallan ja Unkarin kanssa, ja ettei viimemainituilla ole aikomusta erota tältä linjalta.

Näyttää siltä, että samalla on suunniteltu Rooman pöytäkirjain vaikutuspiirin laajentamista siten, että se käsittäisi myöskin muita Tonavan maita, varsinkin Jugoslavian. Eri tahoilta, m.m. Italian ulkoministeriössä ja myöskin Itävallan lähestyössä on kuvaavasti alleviivattu, että kysymys on vain taloudellisesta yhteistoiminnasta, edellisessä paikassa lisättiin siihen, että poliittinen puoli tulee myöhemmin, aikanaan.

Ranskan-sovjetin paktin hyväksyminen Ranskan edustajakamariissa soi ilmeisesti Mussolinille mahdollisuuden eräänlaiseen lehmäkauppaan. Se käsitys on täällä diplomaattipiireissä yleinen. Pariisi ehkäisi yrityksetkin Italian syrjäyttämiseksi Keski-Euroopan kysymysten ratkaisusta, ja Mussolini toisaalta asettui välinpitämättömäksi sovjetin paktin suhteen. Palazzo Ghigissä selitettiin, että paktin ratifioiminen ei kiinnosta Italiaa, ja mitä tulee sen väitettyyn ristiriitaisuuteen Locarnon sopimusten kanssa, on Italia siinä suhteessa asettunut Ranskan kannalle. Samalla huomautettiin, ettei paktin merkitystä ole syytä suurentaa, koska tällaiset sopimukset ovat yleensä menettäneet merkitystään, kanta, jonka pätemättömyys on ilmeinen.

Turkin suurlähettiläs oli tietävinään, että Saksan lähettiläs on Berlinissä käytyään parikin kertaa koettanut saada Mussolinia asettumaan Saksan kannalle Ranskan-sovjetin paktin tulkitsemiseen nähden, mutta onnistumatta. Hän lisäsi olevansa vakuutettu, ettei Saksan taholta tällöin vielä ilmoitettu, mitkä käytännöllisiä johtopäätöksiä Saksa aikoo tehdä. Tähän li-

sään, että tšekäläisessä ulkoministeriössä Ministeri Ruggeri nimenomaan vakuutti Italian ja Saksan suhteitten erinomaisuutta lisäten nimenomaan Saksan heille vakuuttaneen, ettei Anschluss-kysymys ole ajankohtainen.

Italiassa tietysti kaiken taustana on Abessinian kysymys. Näyttää varmalta, että Flandinin Geneve'issä esittämäsitte hyväksytty suunnitelma vetoamisesta sotaikäyvien puoleen rauhanneuvottelujen aloittamiseksi oli Mussolinille jo ennakkolta tuttu. On vakuutettu seuraavaa. Ennenkuin Flandin lähti Geneve'iin, kävi de Chambrun Mussolinin luona ilmoittamassa, että Flandinilla on aikomuksena vielä yrittää askelta sodan päättämistä kohti, ja kysymässä, miten Mussolini siihen suhtautuisi. Mussolini lienee jo silloin vastannut, ettei hän suinkaan periaatteessa ole sodan päättämistä vastaan, jos otetaan huomioon sotaikäytämöllä syntynyt tilanne ja Italian oikeudetut pyrkimykset. Hän lienee myös ilmoittanut, ettei Geneve'issä tehtävä päätös saisi mitenkään tulla ultimaatumin luontoiseksi (hän kuuluu käyttäneen saksalaista sanaa "diktat") ja ettei saisi vaatia sotatoimien lopettamista viipymättä. Ei myöskään saisi samassa yhteydessä puhua pakotteista, koska neuvotteluihin ei voida pyrkiä tikari kourassa ja sillä uhkaamalla. Kuten tunnetaan, tuli Geneve'in vetoaminen näissä suhteissa Mussolinin toivomusten mukaiseksi. Mainitsematta tietenkään mitään näistä keskusteluista, ministeri Ruggeri käytti samanlaista kuvakieltä sanoessaan, ettei revolveri kourassa voi tarjota rauhaa.

Viimemainitun puheista päättäen oletetaan Roomassa, että italialaisten tuoreet voitot ovat Addis Abebassa synnyttäneet

rauhaan taipuvaisemman mielialan. Pelättiin vain, että Geneve tässä suhteessa vaikuttaisi päinvastaista rupeamalla puhumaan pakotteiden laajentamisesta ja siten yllyttämällä Abessiniaan jatkuvaan vastarintaan. Sittemmin Mussolini on vastannut periaatteessa myönteisesti 13. komitean vetoamiseen. Tätä tulosta Roomassa varmasti odotettiin eikä vain Chambrunin ja Mussolinin ylläkerrotun keskustelun vuoksi. Noin muotoiltuun vetoamiseen ei voinut tulla muuta vastausta, sillä ei kukaan ser-tään voine julistaa aikovansa periaatteessa sotia.

Mitä italialaisten voittoihin tulee, on tietenkin tois-
taiseksi mahdotonta tarkalleen tietää, mikä merkitys niillä
on. Mutta vaikka jokaisen on myönnettävä, että abessinialai-
sten taistelu undenaikaisia sota-aseita vastaan on säällittävää
ja heidän ilmeinen henkilökohtainen rohkeutensa mainittava, ei
toisaalta ole suinkaan väheksyttävä sitä kuntoa, jota italia-
laiset ovat osoittaneet. Ei sittenkään, vaikka tietää, että
heillä viimeisissä taisteluissa oli huomattava miesylivoimakin
puolellaan. Ensiksi on kiinnitettävä huomio siihen organisa-
tooriseen kuntoon, jota sodanjohto on osoittanut. Omalta vaa-
timattomalta osaltani ja vailla ammattituntemusta sanon kuiten-
kin, että juuri tämä puoli on minua enimmänsä hämmästyttänyt.
Uuden italialaisen polven mieskohtaista urheutta en ole hetke-
äkään epäillyt, mutta kyllä sitä, onko heissä riittävästi ky-
kyä tämän erittäin vaikean sotaretken organisointiin. Sen he
ovat tehneet. Ja sellaiset yksityisseikat kuin Amba Alagin
valtaaminen yöllisellä hyökkäyksellä jyrkkää vuorenrintettä ylös
sellaisessa maastossa, jota eivät edes ylhäällä vuorella ma-

jailevat abessinialaiset olleet pitäneet tarpeellisena mitenkään varustaa, vaikka olivat varustaneet vuoren muut rinneet, se osoittaa hyvää sotilaskuntoa, sillä tätä hyökkäystä eivät sotakoneet avustaneet. Mainitsin eräässä raportisani ennen joulua erään marsalkka Badoglion käytettäväksi lähdössä olleen italialaisen esittämästä mielipiteestä, että jos italialaiset jaksavat jatkaa silloista taktiikkaansa, eivät abessinialaiset voi kukaan välttää antautumasta taisteluun. Tämä silloinen keskustelu on nyt johtunut mieleeni, kun on todettu, että abessinialaiset ovat kuin ovatkin joutuneet tilanteeseen, jossa eivät voineet enää välttää yhteentörmäyksiä tullen tietenkin lyödyiksi. Vastaisuus näyttäneen, jos verenvuodatusta vieläkin on jatkettava, missä määrin abessinialaisilla on vielä jällellä mahdollisuus palata sissitaiteluiden kannalle ja jatkaa vastarintaa. Italialaisten saavuttamain voittojen vaikutus on epäilemättä huomattava Addis Abebassa, nimittäin moraalisesti, sillä aineellisesti ei 15000 miehen menetys (italialaisten tietojen mukaan) heille mitään merkitse. Monet huhut kertovat, että on olemassa suorainen kosketus Addis Abeban ja Rooman välillä, mutta siitä ei ole mitään varmaa tiedossa.

Saksan odottamaton astuminen Euroopan poliittiselle näyttämölle on Italialle mitä suurin apu. Mussolini vaikenee, eikä tätä kirjoittaessani ole edes tiedossa, minkä kannan Italian edustaja on omaksunut Locarnon valtioiden neuvotteluissa. Italia varmastikin tahtoo käyttää tilannetta päästäkseen pakot-

teista, ja on johdonmukaista, jos niiden peruuttaminen asetetaan ehdoksi kaikelle tehokkaalle csanotolle Euroopan nyt polttavaksi käyneitten kysymysten ratkaisuun. Ja ellei pakotteita sovelleta Saksaan, niin miten niitä voidaan jatkaa Italian suhteen? Logiikka on asettunut italialaisten puolelle vielä enemmän kuin ennen. Tämän ei tarvitse paljoa merkitä, sillä logiikka ei ole politiikassa suuri tekijä, mutta ehkä merkitsee enemmän se, että Italiaa nyt taas tarvittanee Locarnon takaaajavaltiona. Abessinian sota on kaikesta huolimatta käynyt tuskalliseksi Italialle, ja se tahtoisi siitä päästä. Saksa on tullut välillisesti avuksi, niin että Italia ehkä välttyy vuodattamasta vertaan ja voimiaan hyödyttömästi kuiviin Abessiniassa, jossa jokainen voitto tästälähin on kartuttava vaikeuksia suhteellisesti vielä enemmän kuin tähän saakka. On jännittävää nähdä, osaako Mussolini riittävän taitavasti käyttää uutta tilannetta päästäkseen rauhaan Abessiniassa ja taistelemaan niiden vaikeuksien kanssa, jotka alkavat, kun sota loppuu.

Roomassa, maaliskuun 12 päivänä 1936.

Att:

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 10

ASIA:

Roomassa olevan lähetystön raportti n:o 8.

Ministerin lrtti

19/3 1936

R O O M A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 271.

R o o m a SSA 19 P:NÄ maalisk. KUUTA 19 36.

VIITTAUS: N

..... P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Rooman-lähetystön raportti N:o 8.

Lähetystöllä on täten kunnia ohellisena Ministeriölle lähettää Suomen Roomassa olevan Lähetystön raportti N:o 8, jonka otsikkona on:

Italian taistelu poliittisella rintamalla.

Mlle.

R O O M A S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 8.

R o o m a s s a 19 p:nä maalisk. kuuta 1936.

10 141 Jal. 36.

Asia: Italian taistelu poliittisella
rintamalla.

26/3.36

5 (10)

On vieläkin turhaa arvella, miten Mussolini aikoo käyttää Saksan synnyttämää poliittista tilannetta pelastaakseen Italian pakotteista ja Abessinian seikkailusta. Mutta ei liene vailla mielenkiintoa kuulla, mitä Rooman diplomaattipiireissä ajatellaan ja arvellaan tulevaisuudesta tässä suhteessa ja mihin tosiseikkoihin perustetaan eräät pessimistiset aavistelut.

On ilmeistä, että Italialla on syytä ensi sijassa pelätä sitä, - ja sitä todellakin täällä nyt pelätään - että Saksan aiheuttama ristiriita saadaan sovitetuksi ja järjestetyksi tarvitsematta lopultakaan turvautua Italiaan. Mikäli täältäkin näyttää, pyrkii Englanti juuri siihen. Jos niin käy, jää Italia jälleen yksin abessinialaisine ja kotoisine vaikeuksineen. Voipapa käydä niin, että se jää vielä enemmän yksin kuin ennen olikaan.

Italia on kieltäytynyt asettumasta Saksan tulkinnan kannalle, mitä tulee Locarnon sopimuksen irtisanomisen syyksi esitettyyn Ranskan-sovjetin paktin ristiriitaisuuteen mainitun sopimuksen kanssa. Jos Saksa pelin voittaa - tai onko jo saottava: kun se voittaa - eivät sen tunteet Italiaa kohtaan tule

JAKELUOHJE:

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksiministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

entistä sydämellisimmiksi. Italian asettuminen Ranskan tulkin-
nan kannalle, oli nyt käytännössä ainoa mahdollinen, koska
se on teoreettisesti aikaisemmin selittänyt, ettei noiden kah-
den sopimuksen välillä ole juriidista ristiriitaisuutta. Mutta
Saksa ei ole saanut toivomaansa tukea Italialta, se on tosi-
seikka. Saksa ei ilmeisesti ole tässä suhteessa mitään odot-
tanutkaan, koska ei ottanut Italiaa uskotukseen, mitä tekoi-
hin tulee. Vahvistuu nimittäin se, mitä edellisessä raportis-
sani sanoin, ettei Saksan hallitus esittäessään toivomustaan
Italian kannatuksesta, ilmoittanut suunnitelmistaan. von Papen
on tätä kyllä Wienissä väittänyt, mutta kun Itävallan tšek-
iläinen lähettiläs viime lauantaina kertoi Mussolinille tästä
väitteestä, kielsi viimeainittu sen.

Jos löydetään Ranskan hyväksymä tie Locarnon sopimus-
ta ja Reininmaan miehittämistä koskevan ristiriidan sovitta-
miseksi, niin voiko Ranska unohtaa, että Italia on asettu-
nut passiiviseksi? Italianahan on selittänyt pysyvänsä Locarnon
sopimuksessa, kunnioittavansa allekirjoitustaan, mutta Kansain-
liiton pakotteilla rankaisemana valtiona olevansa vailla mah-
dollisuuksia tehokkaampaan toimintaan. Sen kanta on tietysti
tullut hienommin esitetyksi, mutta tällainen se todellisuus-
dessa on. Italia on toisinsanoen julistautunut poliittisesti
kykenemättömäksi ottamaan tehokkaasti osaa ristiriidan ratkai-
suun. Jos tämä ristiriita nyt saadaan selvitettyksi Italian
tarvitsematta tästä passiivisuudestaan luopua, niin pysyvätkö
Ranskan tunteet Italiaa kohtaan kuitenkin yhtä lämpiminä kuin
tähän saakka vai eikö Italia tältäkin puolelta jää entistä

yksinäisemmäksi ? Italian kanta on kieltämättä johdonmukainen, mutta toinen kysymys on, onko se silti poliittisesti viisas ja onko tämä paras keino Italialle tehdä itsensä tarpeelliseksi toisille.

Ja jos Saksan ja Ranskan ristiriita saadaan sovitetuksi, niin Saksa palaa Kansainliittoon. Italian uhka erota siitä, jos pakotteita laajennetaan, menettää tällöin merkityksensä, ja Italialla on yksi tehokas poliittinen ase vähemmän.

Rooman diplomaattipiireissä kiinnitetään huomiota siihen vaaraan, että Mussolini laskee väärin valitessaan Italian asenteen, että hänen laskelmansa peruste (olettamus Saksan ja Ranskan akuuttisen ristiriidan sovittamattomuudesta ilman Italiaa) on näyttäytynyt vääräksi. Tässä yhteydessä on juuri näinä päivinä vedetty esille toisia seikkoja osoittamaan Mussolinin poliittisten laskelmain hataruutta.

Jätän syrjään poliittisina laskuesimerkkeinä kiintoisat mutta nyttemmin vain teoreettiset tuumailut, olisiko Italia voinut saavuttaa päämääränsä Abessiniassa toimimalla poliittisesti ja varovaisesti Geneve'in linjalla ja ryhtymättä suurin elein ja uhmaillen sotimaan. Monien olen kuullut esittävän hyvinkin todennäköisiä rakennelmia siitä, miten Mussolini olisi tätä tietä saavuttanut asiallisesti hänelle tärkeät päämäärät synnyttämättä jännitystä maailmassa ja pakotesotaa, vaikka kyllä toisaalta ilman sotilaallisia laakereita ja verkalleen. Käytännöllisesti kiintoisampaa on, mitä Pikku-ententen ja Balkanin liiton taholta vakuutetaan mahdollisuuksista, joita Mussolinilla on ollut turvata Italialle näiden myötätunto ennen

Abessinian sotaretken alkamista. Romanianlainen vakuuttaa, että kaksi vuotta sitten, n.s. Rooman pöytäkirjain allekirjoittamisen jälkeen, heidän taholtaan heti ilmoitettiin Italialle: me olemme valmiit yhteistoimintaan, järjestäkäämme asia. Sittemmin erään Mussolinin puheen johdosta, jossa hän vakuutti Italian pitävän ovet avoinna yleisemmälle sovinnolliselle järjestelylle Keski-Euroopassa, Romanian taholta heti ilmoitettiin samasta valmeudesta. Kun Ranskan ja Italian sopimukset oli allekirjoitettu Roomassa 7. p. tammikuuta 1935, ehdotti Romania, että Italia suostuisi avunantosopimukseen Pikku-ententen kanssa. Turkkilainen vakuuttaa samoin ehdottaneensa, että keskinäinen turvallisuus Balkanilla ja Välimerellä vakuutettaisiin sopimuksella, ja tätä hän oli ehdottanut, kun jo oli ilmeistä, että Italia oli alkamassa sodan Abessiniasa. Kaikkiin näihin esityksiin oli Roomassa vastattu muodollisesti epämääräisesti, asiallisesti kieltäen, osaksi vedoten siihen, ettei Unkari suostu tuollaisiin järjestelyihin Pikku-ententen kanssa, osaksi esittämällä muita toivomuksia, jotka eivät olleet toteutettavissa. Samalla huomautetaan, että jos Mussolini olisi ollut poliittisesti viisaampi, olisi hänen asemansa Abessinian sodan alettua ollut kokonaan toinen: vaaraa ei olisi muodostunut Välimerellä, sopimuksin Italiaan sidotut Balkanin valtiot eivät olisi olleet taipuvaisia pakotteisiin Italiaa vastaan. "Mutta kun Italia ei tahdo suoda meille tarvitsemaamme turvallisuudentunnetta, on meidän etsittävä sitä toisaalta, vaikkapa sovjetilta", huomautti romanialainen katkerasti.

Nyt on edessä ~~uusi~~ uusi suurpoliittinen manifesti Ita-

lian taholta. Tämän viikon lopulla tapahtuvan unkarilaisten ja itävaltalaisien valtiomiesten käynnin yhteydessä tulee ensi sunnuntaina pidettäväksi puhe, jonka vakuutetaan saavan suurpoliittisen merkityksen. Mussolini aikoo siinä uudestaan vakuuttaa, että Italia pitää ovet avoinna yhteistoimintaan ja sopimuksiin toisten Keski-Euroopan kysymyksistä kiinnostuneiden valtioiden kanssa. Mutta tähän huomauttavat Pikku-ententen lähettiläät nyt jo: on enemmän kuin epätietoista, haluammeko enää käydä siitä ovesta. Tämä kielteinen ennakkokanta johtuu heidän taholtaan aikaisemmin tehtyjen lähentymisyritysten kohtaamasta kylmäkiskoisuudesta ja siitä käsityksestä, että Italian merkitys eurooppalaisena tekijänä sittenkin on hyvin huomattavassa määrässä vähentynyt Abessinian sodan ja sen seuraamusten kautta.

Mainitsemaistani tämän viikon valtiomieskohtauksesta olen saanut vahvistuksen siihen, että se on aiheutunut Italian pelosta joutua syrjään Keski-Euroopan kysymysten ratkaisusta. Kohta on italialaisten järjestämä. Koska tämä näytti aivan selvältä, heitin viikko sitten Palazzo Ghigissä ministeri Ruggerille huomautuksen, että vieraat tulevat tietenkin Italian hallituksen kutsuina. Hän vastasi kuvaavasti kierrellen: ei juuri niin, mutta on tultu yksimielisyyteen kohtauksen järjestämisestä. Eilen puhutelin Itävallan tšekäläistä lähettilästä, ja hän sanoi, että "meidät on tänne suorastaan kutsuttu".

Samassa tilaisuudessa kysyin itävaltalaiselta: millä mielellä te oikeastaan jatkatte ja lupaatte lähentää yhteistoimintaa Italian kanssa, jonka merkitys ja arvo tukena pakostakin on vähentynyt? Hän vastasi: "Mitä me muuta voimme? Emme suinkaan

me voi turvautua Englantiin ! Jos Saksan suhtautuminen meihin olisi toinen kuin on, niin olisi asiamme toisin."

- x -

Huvittaa kertoa seuraava. Muutama päivä sitten kävi Tšekkoslovakian lähettiläs sairaana olevan Yhdysvaltain suurlähettilään Longin luona. Puhuttiin tietenkin siitä, että Saksa on rikkonut Locarnon sopimuksen. Long huomautti: Euroopassa on vain yksi ainoa valtio, pieni Suomi, jolla on oikeus syyttää Saksaa sopimusten rikkomisesta, koska se on ainoa teistä, joka on itse pitänyt sopimuksensa !

Roomassa, maaliskuun 19 päivänä 1936.

Att.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 10

ASIA: _____

Roomassa olevan lähetystön raportti n:o 9.

Ministerin Astti

28/3-1956.

R O O M A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 279.

R o o m a SSA 28 P:nÄ maalis KUUTA 19 36.

VIITTAUS: N

P:nÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

KOASIAINI	
11 / 141 Pal.	36.
31/3. 36	9
5	C10

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Rooman-lähetystön raportti N:o 9.

Lähetystöllä on täten kunnia ohellisena Ministeriölle lähettää Suomen Roomassa olevan lähetystön raportti N:o 9, jonka otsikkona on:

Italian-Itävallan-Unkarin "ryhmän" muodostaminen.

Atte

R O O M A

SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 9.

R o o m a ssa 28 p:nä maalisk. kuuta 1936.

11/14/ Jul 8 36.

31/8. 36

Asia: Italian-Itävallan-Unkarin

"ryhmän" muodostaminen.

5 C10

Itävallan ja Unkarin johtavain valtiomiesten vierailu Roomassa johti kolmen asiakirjan allekirjoittamiseen. Niitä nimitetään kaksi vuotta sitten allekirjoitettujen "Rooman pöytäkirjain" lisäpöytäkirjoiksi. Roomassa tapahtuneelle kohtaamiselle annettiin tietenkin komeat ulkonaiset muodot, mutta neuvottelujen asiallinen tulos ei ole eikä voinut olla erityisemmin huomattava. Se sisältää tietenkin eräitä tärkeähköjä viittauksia tulevaisuuteen. Seuraavassa lyhyesti pöytäkirjain sisällys.

Ensimmäinen lisäpöytäkirja sanoo, että Italian pääministeri, Itävallan liittokansleri ja Unkarin pääministeri kokouksessaan Roomassa 23. p. maaliskuuta toteavat tyydytyksin edulliset tulokset, joihin on johtanut kolmen hallituksen jatkuva yhteistoiminta rauhan ylläpitämiseksi ja Euroopan taloudellisen jälleenkäytämisen hyväksi; vakuuttavat juhlallisesti tahtonsa pysyä uskollisina 17. p:nä maaliskuuta 1934 allekirjoitettujen Rooman pöytäkirjain poliittisille, taloudellisille ja sivistyksellisille periaatteille; tunnustavat, että näiden kolmen maan etujen mukaista on yhdenmukaistuttaa yhä enemmän kaikilla aloilla toimintansa Euroopan vastaiseen kehitykseen nähden, päättävät muodostaa ryhmän ja luoda tässä tarkoituksessa pysyvän keskinäi-

JAKELUOHJE:

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksiministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

sen neuvotteluelimen.

Toisessa lisäpöytäkirjassa sanotaan, että hallitukset, edelliseen lisäpöytäkirjaan nojautuen, vahvistavat entisen päätöksensä olla ryhtymättä mihinkään tärkeään Tonavan kysymystä koskevaan neuvotteluun kolmannen valtion kanssa ilman edelläkäynyttä kosketusta Rooman pöytäkirjain kahden muun allekirjoittajahallituksen kanssa. Vaikka allekirjoittajat ovat täysin yksimielisiä siitä, että on hyödyllistä kehittää niiden taloudellisia suhteita toisiinsa Tonavan valtioihin, tunnustavat he, että tämä tehostaminen tätä nykyä voi tapahtua ainoastaan kaksipuolisten sopimusten kautta.

Kolmas lisäpöytäkirja sanoo, että ensimmäisessä lisäpöytäkirjassa mainitun pysyvän keskinäisen neuvotteluelimen muodostavat allekirjoittajamaiden ulkoasiainministerit. Tämä elin kokoontuu säännöllisin väliajoin ja muutenkin milloin hallitukset pitävät tarpeellisena.

Lisäpöytäkirjoista ei ole varsin paljon sanottavaa. Toteaminen, että Rooman pöytäkirjat ovat kahden vuoden aikana edistäneet Euroopan taloudellista jälleenrakentamista, on tietenkin tällaisissa asiakirjoissa tarpeellista kaunomaalautta. Uutta on, että allekirjoittajain yhteistoiminta on kehitetty asteelle, jota lisäpöytäkirjat nimittävät "ryhmän" muodostamiseksi. On siis luotu uusi entente, vaikka tätä sanaa tarkoituksella vältetään. Ryhmä-käsiten lienee myöskin eroitettava "blokista". On ehkä tarkoitettu viitata siihen, että tähän poliittiseen muodostukseen voidaan helpommin kuin johon-

kin "blokkiin" ottaa uusia jäseniä. En ota päättääkseni, onko tällöin tarkoitettu nimenomaan oven auki pitämistä Ranskalle, jos sen suhde Englantiin viilenee. Vaikka puheena olevissa poliittisissa keskusteluissa onkin vältetty puhumasta "ryhmän" johtavan valtion huonoista suhteista Englantiin, ovat eräät samanaikaiset Roomassa sattuneet seikat osoittaneet, että Mussolini näyttääkin varsin leppymättömänä Englannille. On siis mahdollista, että hän pitää mahdollisuuksia avoinna siinä suhteessa, että Ranska haluaisi lähetystä uutta "ryhmää". Huomattakoon sekin, että "ryhmää" muodostettaessa on vältetty kaikkia viittauksiakin Unkarin revisiotoivomuksiin. Niiden esille vetäminen olisi tietenkin ollut ärsyttävää Pikku-ententelle, Ranskan liittolaiselle.

On ymmärrettävää, että Italia on halunnut nimenomaan vahvistaa ryhmän jäsenten sitoumusta olla neuvottelematta Tona- van maiden kysymyksistä kolmannen valtion kanssa ilman edellä- käyvää kosketusta ryhmän toisten jäsenten kanssa. Tämä sitou- mus sisältyi kyllä alkuperäisiin Rooman pöytäkirjoihin, mutta sen toistaminen on kuvaavaa. Ja varmemmaksi vakuudeksi tule- vat vielä yllämainitut ulkoministerien säännölliset periodi- set neuvottelut. Mussolini on siten mahdollisimman voimakkaas- ti tahtonut torjua sen viehän muutama viikko sitten uhanneen vaaran, että Keski-Euroopan kysymykset järjestettäisiin ilman Italiaa kysymättä.

Pöytäkirjoissa ei ole mainittu mitään asiasta, joka en- sisesijaisesti askarrutti Roomaan kutsuttuja vieraita, nimittäin

miten saada maksu tavaroista, joita pakotteiden aikana on myyty Italiaan Unkarista ja Itävallasta. Tiedän vallan hyvin, että tämä kysymys on noille molemmille polttava. Iloa voida entistä enemmän myydä Italiaan on huomattavasti viilentänyt maksun saannin vaikeus. Italian valuuttoja on täytynyt käyttää niiden välttämättömien tavarain ostoihin, joita Itävalta ja Unkari eivät voi myydä. Millä tavalla tätä kysymystä on neuvotteluissa kosketeltu, ei vielä ole tiedossa.

Monkunverran huomiota kiinnittää se lisäpöytäkirjain kohta, jossa sanotaan, etteivät allekirjoittajat t ä t ä n y - k y ä pidä mahdollisena kehittää taloudellisia suhteita toisiin Tonavan valtioihin muuten kuin kaksipuolisten sopimusten kautta. Täten on eräitä tosiseikkoja, kuten Itävallan ja Tšekkoslovakian kaupallinen sopimus, selitetty ryhmän periaatteiden mukaisesti, mutta on samalla otettu huomioon se seikka, ettei Italia tätä nykyä pakotteiden vuoksi voi olla mukana järjestettäessä taloudellisia suhteita laajempien, useampia valtioita käsittävien suunnitelmien mukaan.

Toistan edellisessä raportissani kertomani Itävallan lähettilään vastauksen kysymykseeni, millä mielellä he oikeastaan nykyoloissa käyvät yhä lähentämään yhteistoimintaansa Italian kanssa: "Mitä me muuta voimme tehdä!" Ellei ollut Roomaan kutsutuissa vieraisissa erikoista innostusta ennen kohtaamista, ei sitä näy nyt jälkeinpäinkään.

Roomassa, maaliskuun 28 päivänä 1936.

Miti:

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 10

ASIA: _____

Roomassa olevan läheleystin raportti n:o 10.

Ministeri Antti

9/5 - 1956

R O O M A S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

KIRJELMÄ n:o 381.

R o o m a S S A 9 P: N Ä t o u k o K U U T A 19 36.

VIITTAUS: N

P: N Ä K U U T A 19 P: T T Y n: o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
12 / 191 Sal. 36.		
12/5-36	2	111
UUSIA	UUSI	UUSIA
5	0/10	

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Rooman-Lähetystön raportti N:o 10.

Lähetystöllä on täten kunnia ohellisena Ministeriölle lähettää Suomen Roomassa olevan lähetystön raportti N:o 10, jonka otsikkona on:

Abessinian kukistuttua.

Atli.

R O O M A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 10.

Rooma ssa 9 p:nä touko kuuta 1936.

Asia: Abessinian kukistuttua.

ULKOASIAINMINISTERIÖN
12/141 Pal. 1936.
19/5-36 2 177
OSASTO ASIA
5 C/10

Lokakuun 2. päivänä Mussolini piti suuren fascistikokouksen, joka merkitsi Abessinian sodan alkamista. Seitsemän kuukautta myöhemmin, t.k. 5. päivänä hän kutsui joukot uudestaan koolle ja ilmoitti, että sota on loppunut, rauha palannut ja että Abessinia on Italian. Hän vakuutti Italian aikovan puolustaa saavutustaan samalla tarmolla, samalla taipumattomalla tahdolla, jolla se on voitettu. Tämä on tulos toiselta puolen Italian aseidenkäytöstä ja toiselta seitsemän kuukauden poliittisesta toiminnasta, johon koko Eurooppa on ottanut osaa, mutta jossa ei asetettu Italiaa vastaan samaa tarmoa ja häikäilemättömyyttä, jota se käytti. Tulos on masentava.

Kaikki maailman yleisesikunnat ja asiantuntijat, puhumatakaan muista ennustajista, ovat joutuneet toteamaan erehtyneensä. Nähdään vielä kerran, että maailmassa on tekijöitä, psykologisia voimia, joita ei saisi jättää huomioonottamatta, koska ne helposti tekevät vääriksi kaikki "tosiseikkoihin" perustuvat oletukset. Mutta ennustajain puolustukseksi voidaan tietenkin sanoa, että tosiseikat olivat heidän puolellaan niin täydellisesti kuin suinkin ja että niiden toisten voimien soveltaminen kaavojen mukaisiin laskelmiin on määrällisen vaikea.

JAKELUOHJE:

.....
.....
.....

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksiministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Myötätunto on ollut ja yhä syytä on abessinialaisten puolella, näiden puolialastomien villien, jotka ovat urheasti taistelleet uudenaikaisia hirvittäviä sota-aseita vastaan. Tämä myötätunto on puhdas meidän pienten kansain puolella, joilla ei ole ollut eikä tule olemaan omia imperialistisia etuja muissa maanosissa ja jotka ovat koettaneet, vaikka epäroidenkin, vihdoinkin saada oikeuden voittoon n.s. siirtomaidenkin ollessa kysymyksessä. Se ei ole yhtä puhdas eikä yhtä oikeutettu niiden taholla, jotka ovat historiansa aikana monta kertaa turvautuneet aikansa parhaisiin aseihin alkuperäisellä asteella olevia kansoja vastaan samassa tarkoituksessa kuin Italia ja käyneet pitempiä ja verisempiä siirtomaasotia ja ovat epäilemättä tänä päivänäkin valmiit tarttumaan aseisiin, jos niiden siirtomaasetuja uhataan. Italian menettelytapoja ei voida meidän kannaltamme hyväksyä, se on selvä, mutta tosiseikka on tunnustettava, niin katkeraa kuin se onkih.

Tapahtuneiden virheiden harkitseminen jää historian asiaksi, mutta niissä on eräs, jota ei pidä unohtaa lähitulevaisuuden vuoksi. Ensimmäinen ja kohtalokkain oli, kuten jo viittasin, haluttomuus ymmärtää ja oikein arvostaa nykyistä Italiaa ja sen johtajaa. Tästä johtui päättäväisyyden puute suhtautumisessa heihin. Ei uskottu, että italialainen rotu on näin pian Napoleonin jälkeen synnyttänyt toisen johtajan, jota tietenkään ei ole Napoleoniin verrattava, sillä hän on kokonaan toisella uudenaikaisella tasolla, mutta jolla on käsissään 43 miljoonainen kansa ja kykenee tätä asetta käyttä-

mään. Vaikka sangen pian viime vuoden joulukuun 7. päivän jälkeen kävi selväksi, että Abessinian kohtalo alkoi joutua peliin (tämä ei ole jälkiviisautta, sillä voin vedota raportteihini esim. tammik. 16. ja 24. päiviltä 1935), ja vaikka Italia jo saman tammikuun lopulla alkoi lähettää sotajoukkoja Afrikaan, kulutti Eurooppa aikaa keskustelemalla, olisiko K.L:n sopimusta sovellettava, ja kun sitä vihdoin ruvettiin soveltamaan, tuli tästä puolinainen toimenpide, joka ei koskenut Italian sodankäyntimahdollisuuden elinhermoon. Toiselta puolen on kyllä oettava huomioon, että sittenkun Italian oli annettu kuukausia suorittaa sodanvalmisteluja, olisi tehokkaampi yritys keskeyttää ne johtanut eurooppalaiseen sotaan, ja eurooppalainen sota olisi toki ollut liian radikaalinen keino afrikkalaisen sodan lopettamiseksi. Siitä seikasta, ettei tahdottu ymmärtää Italiaa eikä Mussolinia, johtui myöhemmin joukko muita seikkoja kuten Hoare-Lavalin ratkaisuehdotuksen kohtalo viime joulukuussa. Uskalsin sen johdosta sanoa raportissani No. 27, 28.p. jouluk. 1935: "Taivas varjelkoon, ettemme kaikki muutaman kuukauden päästä olisi yksimielisiä siitä, että sen hyväksyminen olisi sittenkin ollut onnellisinta". Olemme vältäneet pahimman syyn toivoa, että sovinto olisi silloin saatu aikaan. Mutta silti on nähdäkseni valitettava, ettei neuvotteluja silloin ehdotetulta pohjalta saatu toimeen, sillä olisi kaiketi ainakin osa Abessiniaa pelastettu ja joka tapauksessa paljon verenvuodatusta vältetty, luultavasti olisi myöskin pelastettu sitä Kansainliiton arvovaltaa, jonka nyt

yksimielisesti sanotaan menneen. Silloinkin oli "paras hyvän vihollinen".

Nyt nousee kysymys, mitä on tehtävä uudessa tilanteessa. Italiassa odotetaan tietenkin, että pakotteiden lakkaaminen on tuleva heidän aseittensa voiton kruunaukseksi. Tätä toivoa perustellaan myöskin kansainvälisoikeudellisilla selvityksillä. Abessinian sodan katsotaan loppuneen Italian aseiden voittoon, ja vaikka vielä on ehkä pakko suorittaa sotilaallisia toimenpiteitä, ennenkuin Abessinian koko alue on italialaisten joukkojen hallussa, huomautetaan, että hallitsijan poistuminen maasta ja luopuminen taistelusta sekä se seikka, ettei Abessiniasa ole ketään, joka voisi edes nimellisesti edustaa entistä hallitusvaltaa, merkitsee, että Abessinia on lakannut olemasta valtiona. Abessinian väestö kaikkialla, minne italialaisten vaikutus ulottuu, alistuu uuden isännän valtaan. K.L:lilla ei siis ole enää jäsentä puolustettavana. Sillä ei ole mahdollisuutta vaikuttaa Abessinian keisarikunnan jälleen luomiseen, kun ei ole kyennyt sitä säilyttämään. Kenen hyväksi se siis jatkaisi taisteluaan Italiaa vastaan ?

Senkö vuoksi, että Englannin ja Italian etuvastakohdat ovat tavattomasti suurentuneet ? Italia on noussut mahtavaksi, ehkä mahtavimmaksi valkoiseksi vallaksi Afrikassa. Tämä johtuu jo siitä, että sillä on siellä, tällä hetkellä vastustajaa vaikka oleva, lähes puolenmiljoonan armeija, jota ei aiotakaan tuoda pois. Italia voi alkaa ja alkaakin, nopeammin tai hitaammin, räppäen tilanteesta, luoda siellä alkuasu-

kasarmeijaa, jolla ei myöskään ole oleva vertaa. Sikäli kun Mussolini saa johtaa Italian toimintaa lähitulevaisuudessa Abessiniassa, on ilmeistä, että saadaan ennen pitkää todeta odottamattomia seikkoja. Luulen nykypäivän italialaisen kykenevämmäksi siirtomaiden hallintoon ja niiden kehittämiseen kuin mikään muu valkoinen kansa. Tämä johtuu jo siitä, ettei italialaisella ole ollenkaan sitä synnynnäistä vastenmielisyyttä mustaan rotuun, mikä on pohjoisemmilla Euroopan kansoilla. Italialainen voi jo tämän ominaisuutensa kautta asettua tasa-arvoisemmalle kannalle mustien suhteen kuin englantilainen, hollantilainen, belgialainen tai edes ranskalainen. On kuvaavaa, että Ranskassa jo näytään lehdissä puhuttavan siitä, että Italia ei saisi luoda Abessiniaan alkuasukasarmeijaa. Mutta miten tämä ehkäistään? Badoglion joukkojen suhteen tulee nähtävästi meneteltäväksi niin, että ne melkoisessa määrässä jäävät siirtolaisiksi Abessiniaan. Siis tulee armeija olemaan siellä. Ja tarmokas toiminta alkaa uuden valtakunnanosan rakentamiseksi. Kun esim. Italian suurin puutavaraliike nyt jo on kysynyt, onko Suomi pakotteiden lakattua valmis puutavarakauppoihin, ja lupaa ehkä parin viikon kuluttua antaa tilauksensa, niin en voi tätä selittää muuten kuin sillä, että Abessiniassa alkaa kuumeinen ja tarmokas toiminta. Tiedän, että tämän mahdollisuuden edessä monet pudistavat päätään: Italia on köyhä, sillä ei ole resursseja, se ei saa lainoja. Mutta toteamatta on vielä, ovatko pakotteet, joiden suurin nähtävä saavutus on

fascismin lopullinen lujittuminen Italiassa, todella johtaneet maan taloudellisen aseman luhistumiseen. Siinä suhteessa on varovaisinta olla ennustelematta. Olen itse uskonut, että Italian vaikeudet olivat vasta alkamassa, ja sen raporteissani lausunut. Mutta tämä perustui siihen luuloon, että sota vielä kestää kauan, ainakin yhden sadekauden yli. Italialaisille itselleenkin yllätyksellinen nopea voitto muutti tilanteen. Tulevaisuuden suhteen on tässäkin syytä muistaa psykologiset tekijät: italialainen on nyt toinen kuin ennen, hänessä on tarmoa ja uhrautuvaisuutta, intoa työhön. Ja nämä ominaisuudet saavat paljon aikaan. Vielä on myöskin näkemättä, eikö Italialla tule olemaan mahdollisuuksia korjata taloudellista asemaansa, ehkäpä niidenkin avulla, jotka ovat olleet pakotteiden ensimmäisiä asianajajia.

Englannin maailmanvallalle uusi tilanne on uhkaava, jos vihamielisyys sen ja Italian välillä jatkuu, ja tulevaisuudessa joka tapauksessa. Sota Italiaa vastaan lähikuukausina olisi Englannille kylmästi harkiten luultavasti edullinen, sillä Italia on tietenkin tällä hetkellä taloudellisesti heikko, vaikka sillä onkin varattuja raaka-aineita paljon, esim. petroolia kaikki paikat täynnä, eräiden tehtaitten keinotekoiset lammikotkin. Mutta Euroopan vuoksi, jonka tulee ajatella itseään eikä Englannin maailmanvaltaa, on toivottavaa, ettei sotaa nyt synny. Italia toteuttaisi varmasti uhkauksensa puolustautua kaikin mahdollisin keinoin kaikkialla maailmassa. Voimme yhtyä vakaumuksen, jonka Mussolini viime puheessaan sanoi hänessä entisestään vakiintu-

neen, että eurooppalainen sota olisi Euroopan tuho. Jos nykyhetken ärtymyksen synnyttämä vaara vältetään, on syytä uskoa, että Mussolini on välttävä suhteitten kärjistymistä, mitä Englantiin tulee. Näin voi rauha säilyä toistaiseksi, mikäli se Afrikasta riippuu.

Englanti kuitenkin varustautuu, ja se on peloittavaa tulevaisuuteen nähden. Sillä, kuten sanoin, Italian uusi asema Afrikassa on oleva jatkuva uhka Englannille. Yhteentörmäys ei kovin kaukaisessa tulevaisuudessa on senvuoksi hyvin mahdollinen. On paljon aihetta siihen käsitykseen, jonka jossakin näin lausuttavan, että Abessinian sota muistuttaa sitä kuuluisaa historiallista "panterin hyppyä", joka tapahtui vähän ennen viimeistä suursotaa. Mutta ne, jotka eivät voi tehokkaasti vaikuttaa maailmanpolitiikkaan, ovat pakoitettuja olemaan kiitollisia jokaisesta rauhanvuodesta. Armonaikaa se on ja sitä on käytettävä kunkin parhaalla tavallaan.

Kansainliitto on yrittänyt pelastaa jäsenensä Abessinian, mutta on epäonnistunut. Nyt on ratkaistava, kuuluuko sen tehtäviin yrittää Italian rankaisemista jatkamalla taistelua sitä vastaan. Jos tämä rankaisunäkökohta sivuutetaan ja asiaa katsotaan käytännöllisesti, on nyttemmin esillä puhdas valtakysymys kahden suurvallan välillä. Onko K.L:n jäsenvaltioiden Liiton kautta sekaannuttava siihen? Ellei tätä pidetä välttämättömänä, kuten toivon, ja ellei pidetä tarpeellisena panna hyvin suuria arvoja alttiiksi italialaisen fascismin kukistamisyrittäykseen, niin niiden kansain, joita suurvaltain välinen valtakysymys ei koske, on jättäydyttävä todella puolueettomaksi.

Entä Kansainliitto? K.L:n hautaaminen olisi nyt näh-

däkseni tyhmyys ja ajattelemattomuus. Sanotaan, että sen merkitys ja arvo on mennyt, että kollektiivinen turvallisuusaa-te on luhistunut. Mutta tämä ei pidä paikkaansa. Kansainliitto ei ole vielä kertaakaan koettanut tehdä kaikkeansa rauhan ylläpitämiseksi. Liian myöhään yritetyt puolinaiset toimenpiteet eivät todista, ettei K.L. voi mitään, jos se tahtoo. Se ei voi, se on nähty, ryhtyä poliisiksi kaiken maailman asioissa eikä se kykene pelastamaan sellaista maata, joka oman typerän uhkamielisen menettelynsä kautta, kuten Abessinia suhteessaan Italiaan, heikkoudestaan huolimatta saattaa itsensä vaaraan. Mutta vielä ei ole todistettu, ettei se voi olla tehokas ase rauhan säilyttämiseksi Euroopassa, kun on kysymys todella siitä. Heikkous Abessinian asiassa oli juuri siinä, että K.L:n, lainlyötyään ne alkuketket, jolloin sen päättäväinen toiminta olisi vielä voinut jotain ratkaisevaa merkitä, myöhemmin täytyi pelätä saattavansa Euroopan rauhan vaaraan. Omasta puolestani olen nyt K.L:n säilyttämisen ja jälleenrakentamisen kannalla. Tehtäköön siihen korjauksia johtuen uusista kokemuksista, jotka tosiasiallisesti eivät ole niinkään toivottomia, mutta jos tämä Euroopan kansain ainoa "kirves" nyt heitetään järveen, on turvattomuuden tunne oleva vielä paljoka suurempi.

Roomassa, toukokuun 9 päivänä 1936.

Matti

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: S

OSASTO: C 10

ASIA: _____

Pomassa olevan lähetystön raportti n:o 11.

Ministeri Setälä

16/6 - 1936

R O O M A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 481.

R o o m a SSA 16 P:nÄ kesä KUUTA 19 36.

VIITTAUS: N

P:nÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
15/142 Sal. 1936.		
22/6-36	3	1936
5	C10	

Ulkoasiainministeriö

LLE

ASIA: Rooman-Lähetystön raportti N:o 11.

Lähetystöllä on kunnia ohellisena Ministeriölle lähettää Suomen Roomassa olevan lähetystön raportti N:o 11, jonka otsikkona on:

Mitä Italia nyt odottaa.

Alti.

R O O M A S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 11.

R o o m a s s a 16 p:nä kesä kuuta 1936.

15/142 Val: 1936.

Asia: Mitä Italia nyt odottaa.

5 C/o

Italiassa odotetaan ja toivotaan tietenkin hartaasti, että t.k. lopussa pidettävä Kansainliiton yleiskokous päättäisi lakkauttaa pakotteet. Yleisössä on se käsitys vallalla, että niin tulee tapahtumaankin, eikä vain italialaisessa yleisössä. Tapa- sin äskettäin neuvostolähetystön asiainhoitajan, ja kun kysyin häneltä, mitä hän odottaa Genèvestä, vastasi hän lyhyesti ja jyrkästi: pakotteiden lopettamista. Kun ottaa huomioon, mitä suurta osaa neuvostohallitus on näytellyt pakotteiden histori- assa, on tämä vakaumus kuvaava.

Keskustelut, joita diplomaattista tietä on käyty Lontoon ja Parisin kanssa, pidetään salaisina, mutta niistä kuitenkin siivilöityy se käsitys, joka edellä mainittiin. Olin äskettäin Palazzo Ghigissä keskustelemassa tilanteesta ja minulle selitet- tiin seuraavaa.

Jos K.L:n jäsenten keskuudessa vielä on sellaisia "ju- risteja", jotka eivät pidä mahdollisena antaa muodollista tun- nustusta Etiopian valtaamiselle, voi tämä yksityiskohta Italian puolesta jäädä toistaiseksi avoimeksi. Ellei K.L:n yleiskokous- ta olisi nyt kesällä äkkiä kutsuttu koolle, olisi koko Etio- pian kysymys kaiketi tavalla tai toisella voinut jäädä syys-

JAKELUOHJE:

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksiministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoi- tuksiin.

kuuhun. Mutta nyt on yleiskokous tapahtuva, eikä se saa enää olla tekemättä joitakin päätöksiä.

Italia odottaa, että pakotteista luovutaan. Ei senvuoksi, että ne taloudellisesti olisivat tuhoisia Italialle (tämä väite on tietenkin kaunomaalasta, sillä pakotteet ovat Italiyalle eräissä suhteissa raskaat) vaan niiden moraalisen merkityksen vuoksi. Niiden yhteydessä olisi päästävä myöskin eräistä sotilaallisista toimenpiteistä, Välimeren rantamaiden ja Englannin välisistä pakotteiden aikana solmituista sopimuksista, sekä Englannin laivaston pitämisestä Välimerellä. Näiden toimenpiteiden ylläpitämä tilanne on vaarallinen, sillä vaikka Italia puolestaan välttää kaikkea, mikä voisi tuottaa yhteentörmäyksen vaaraa, voi kuitenkin jotakin valitettavaa sattua. Voi olla, että joku maa - "en ajattele tällöin Englantia", sanottiin nimenomaan - synnyttää tämän vaaran. Italia puolestaan on sukupolviksi "tyydytetty", sillä on yllinkyllin tehtävää ja se on valmis astumaan toimintaan rauhan ylläpitämiseksi Euroopassa.

Kun on todennäköistä, että Kansainliiton yleiskokouksessa puolelta tai toiselta tulee tehtäväksi aloite pakotteiden lopettamiseksi, toivoo Italia, ettei tätä aloitetta ajettaisi karille. Pelkoa tässä suhteessa pitää yllä se Italian tekemä havainto, että vaikka viimekeväisen kriisin aikana kukin yksityinen maa on ilmaissut ystävällisiä tunteitaan Italiaa kohtaan, Genèveissä Italia on aina tavannut vastassaan kuin muurin. Senvuoksi toivotaan, ettei tämä "muuri" enää ajaisi ka-

rille tehtäviä yrityksiä päästä sovinnon tielle.

Uhkausta erota K.L:stä, ellei pakotteita heti lakkauteta, ei minulle ole lausuttu, luultavasti senvuoksi, ettei kukaan tiedä, mitä Mussolini aikoo. Sensijaan on paroni Aloisi eräälle virkaveljelleni ennen lähtemistään kabinettipäällikön paikalta, lausunut eräitä uhkausluontoisia viittauksi siitä, miten Italia tulee menettelemään, jos tilanne pysyy ennallaan. Hän on viitanut siihen, että pantaisiin toimeen eräänlainen diplomaattisten suhteitten katkaiseminen: Roomassa katkaistaan käytännössä suhteet lähetystöjen päälliköihin, ja samoin tekevät Italian lähettiläät ulkomailla. Tietenkään tämä uhkaus ei suuresti säikytä meitä pieniä maita, jotka hyvin voimme vähäiset asiamme hoitaa muutenkin, mutta suurvalloille, joilla on huoli Euroopan kohtaloista, se jotakin merkitsee. Se rajoittaisi Italian kanssakäymisen yksinomaan Saksaan, mitä Euroopan suurvaltoihin tulee, eikä tämä olisi mieleen Ranskalle, tuskin Englannille liioin, puhumattakaan Venäjältä.

Rooma koettaa kaikkensa rauhoittaakseen Euroopaa, jotta Genèvessä voitaisiin ottaa ensimmäinen askel sovintoa kohden. Suoranaisessa kosketuksessa suurvaltain kanssa tätä rauhoittamistyötä tehdään kaikella ponnella. Ja muuten koetetaan välttää kaikkea, mikä kiihoittaisi. Siitä on merkinä pidättäytyminen vaatimasta nyt heti Etiopian valtauksen tunnustamisesta. On muitakin huvittavia merkkejä. Kun Mussolinin vävy,

nuori kreivi Ciano näinä päivinä astui virkaansa ulkoministerinä, odottivat tšekäläiset lähettiläät joutuvansa, vastatessaan hänen tiedoituskirjeeseensä, harkitsemaan, voivatko käyttää Italian kuninkaan uutta arvonimeä, Etiopian keisari, vaikka tämän arvonimen käyttäminen puheenaolevassa yksityiskirjeenvaihdossa lähettiläiden ja uuden ulkoministerin välillä, ei tarkalleen ottaen olisikaan merkinnyt, että lähettiläiden edustamat hallitukset tunnustavat valtauksen. Mutta kun Cianon kirje saapui, havaittiin, että oli tahdottu välttää tätä pientäkin vaikeutta. Kirjeessä ilmoitettiin vain, että Hänen Majesteettinsa kuningas (siis jättämällä pois myöskin sana "Italian") oli nimittänyt hänet ulkoministeriksi. Vastauksessa olis siten helppo käyttää samaa sanontaa. Luonnollisesti tällä huomaavaisuudella myöskin on tarkoituksena keventää nuoren Cianon ensi askeleita ulkoministerinä, sillä hänelle täytyy nyt antaa tilaisuus saavuttaa diplomaattisia laakereita Etiopiassa saavutettujen pomminheittolaakereitten lisäksi. Nuori mies on saava kunniaa siitä, että panee alulle diplomaattisen voiton saavuttamisen aseellisen voiton jälkeen.

Etiopian keisarin arvonimen ottaminen niin äkkiä oli hätiköiminen, joka jo nyt uhkaa pienillä vaikeuksilla. Japanin tšekäläinen suurlähettiläs on siirretty Pariisiin ja seuraajansa on jo valittu. Mutta hän ei nähtävästi voi astua toimeensa, sillä Sugimuran oman vakuutuksen mukaan Japanin hallitus ei ainakaan vielä ole valmis virallisessa nimityskirjelmässä käyttämään Etiopian keisarin nimitystä. Voi

olla mahdollista, että Japanin suurlähetystö täällä jää tois-
taiseksi asianhoitajan johdettavaksi. Samassa asemassa on Belgi-
an suurlähetystö ja eräät muut, esim. Viron, jonka päällikök-
si Seljamaa on jo nimitetty. On luonnollista, että valtion-
päämiesten suoranainen kirjeenvaihto, lähettiläiden valtuutus,
on kokonaan toisella tasolla kuin olisi ollut täällä olevien
lähettiläiden vastaus Cianon ilmoitukseen virkaanastumisestaan.

Roomassa, 16. päivänä kesäkuuta 1936.

Att.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 10

ASIA: _____

Roomassa olevan lähetystön raportti n:o 12.

v.a. Asiamiehiksi v. Knorring

15/9 1936

R O O M A

SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
18/142 Pal. N:o 36		
21/9-36	12	AS.
5	C/O	

KIRJELMÄ nro 709.

R o o m a SSA 15 P:NÄ syys KUUTA 19 36.

VIITTAUS:

N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY nro

VIITTAUS: D. U. M. / 19

Ulkoasiainministeriö

LLE

ASIA: Rooman-lähetystön raportti N:o 12.

Lähetystöllä on täten kunnia ohellisena Ministeriölle lähettää Suomen Roomassa olevan lähetystön raportti N:o 12, jonka otsikkona on:

Avenol'in käynti Roomassa.

V.a. Asainhoitaja: *Ida Kroonig*

R O O M A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 12.

R o o m a ssa 15 p:nä syys kuuta 19 36.

JASIAININ
18 / 142 Sal 36

Asia: Avenol'in käynti Roomassa.

2/9. 36
S C/0

Pääsihteeri Avenol'in käynti täällä oli viimeviikon yleisenä poliittisena keskusteluaiheena Roomassa. Hyvin informoiduita lähteistä olen puheenaolevasta käynnistä ja sen tuloksista kuullut seuraavaa:

Avenol lienee voinut täällä varmistautua siitä, ettei Italia tule vaatimaan Abessinian valloituksen tunnustamista Liiton puolelta ehtona ryhtyäkseen uudelleen yhteistyöhön Kansainliiton kanssa eikä myöskään Abessinian muodollista erottamista Liitosta. Italia tyytynee toistaiseksi siihen, ettei minkään abessinialaisen valtuuskunnan sallita osallistua yleiskokouksen töihin sisällyttäen siihen myös sen, ettei "Abessinian kysymyksestä" yleensä enää saa puhua - ei yleiskokouksessa eikä Liiton muissakaan elimissä. Italia pysyy poissa Genève'istä siihen asti, kunnes se saa täyden varmuuden näiden kahden ehdon täyttämisestä. Sen tuoli jääneekin siten tyhjäksi vielä kuluvan kuun 18 päivänä alkavan neuvostokokouksen ajaksi, ja on todennäköistä, että Italian valtuuskunta yleiskokouksessa saapuu Genève'iin vasta senjälkeen, kun on voitu todeta, että abessinialaisen valtuuskunnan osallistuminen kokouksen töihin on lopullisesti evätty. Avenol lieneekin itse voinut esittää sellaisen

JAKELUOHJE:

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksiministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

ehdotuksen viimemainitun päämäärän saavuttamiseksi, joka tyydyttää Italiaa. Puheena oleva ehdotus edellyttää kahta mahdollisuutta: 1) että Negus yrittää lähettää valtuuskunnan Genève'iin, tai että 2) Abessinian valtuuskunta saapuu yleiskokoukseen Goré'n hallituksen valtuuttamana. Avenol lienee näihin mahdollisuuksiin nähden täällä selittänyt olevan aihetta odottaa, että 1) "la Commission pour la vérification des pouvoirs" ensinmainitussa tapauksessa tulee toteamaan, ettei Negus enää asu Abessiniasa eikä sitä hallitse, ja että hänen antamiaan valtakirjoja senvuoksi on pidettävä mitättöminä; 2) Goré'n hallituksen mahdollisesti antamat valtakirjat tultaisiin taas hylkäämään sillä perusteella, ettei tällaista hallitusta lainkaan tunneta. Avenol ei tietenkään ole voinut antaa mitään sitovia lupauksia valtakirjatarkastuskomission puolesta yhtävähän kuin hän voi taata sitäkään, että yleiskokous sitten hyväksyy komission tähän suuntaan menevän raportin. Kaikesta päättäen ovat kuitenkin sekä Pariisi että Lontoo edeltäkäsikin luvanneet kannattuksensa tällaiselle menettelytavalle, ja on siis sangen todennäköistä, ettei sitä muiltakaan tahoilta tulla vastustamaan.

Mitä tulee Italian kantaan yleiskokouksen työjärjestyksessä esiintyviin kysymyksiin nähden, lienee Avenol'in täällä vain annetun ymmärtää, ettei Italia pidä ajankohtaa nyt sopivana peruskirjan korjausta koskevien aloitteiden perusteelliselle käsittelylle yleiskokouksessa, vaan että koko kysymys olisi sitä käydyn yleiskeskustelun jälkeen pantava pöydälle.

Muuten väitetään sekä Mussolinin että Cianon esiintyneen

erittäin pidättyväisesti Avenol'ia kohtaan. M.m. sanotaan Cia-
non hänelle hyvin ankarasti arvostelleen sihteeristöä ja siinä
vallalla olevaa henkeä, jonka selvänä ilmaisuna pidetään her-
rojen Rosenbergin ja Azcaraten edesottamisia, he kun lähdöl-
lään asianomaisiin uusiin virkoihinsa ovat selvästi alleviivan-
neet pitkälle meneviä vasemmistosympatiojaan.

V.a.Asiainhoitaja:

He/Kuoring